Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 16 июль 1975 шу. • № 84 (5155). • Мах 2 кеп.

ШЕРАГІА ЙОАРЖАЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ!

ДИКА ЧАКХЪЯККХА ПЯТИЛЕТКА

Тешаме гІа боахаш йола вай Даьхе сийрдача кхоанен-га. Коммунизм хьалъеча доахача толамех хоамаш ух хІара денна. Нохч-ГІалгІай Автономни Республика къахьегамхоша доагІаш дола дакъа кхухь мехка къахьегама коталонашта юкъе. ИйслагІча пятилетка шерашка планал совгІа 40.6 миллион сома промышленни продукци арахийцай цар. Дикка дукхагІа арахец фенол, спирт, полиэтилен, электрографически машинаш, тІехнахьа дувхаду пазата барзкъаш, консерваш, кхыйола продукци.

Республике хьалъю дукха гІишлош. Пятилетка дий шера болх бе йолаялийтай Грозненски газ чакхйоаха завод, МалгІабикера маькхъю завод, Знаменски чхьагІар доаккха завод, цементни завод, рудни йоаца гІишлоний материалаш йоаха а чакхйоаха а Карабулакски завод, «Трансмаш» завода керттера корпус, боккха лоархІам бола кхыйола халкъбоахама объекташ.

Промышленносте лоархІаме болх баьб арахеца продукци дикагІа хилийтара.

Республика промышленни предприятеша ийслагІча пятилетка шерашка производствана юкъейихьай кердача техникаи дикагІча технологеи 3,4 эзар предложени. Промышленни продукце 287 керда тайпа карадерзадаьд.

ТІеххьарча шерашка дукха хІамаш даьд юрта боахаме а. НагахЬа санна вай республике 1966—1970 шерашка хІара шера юкъера лаьрхІача 422,6 эзар тонн валови ялат даьккхадале 1971—1974 шерашка 449,6 эзар тонн гулдаьд. Геттара чІоагІа дегІаденад хьажкІаши кІаи доаккхилга. 1974 шера 119,3 тонн фуальяьха хьажкІаш яьхар 1970 шера 60,2 эзар тонна мара ца яьккхача, е шозза гаргга дукхагІа. 1970 шера валови даьккха дуга 13 эзар тонн хиннадале 1974 шера 19,6 эзар тонн, е цкъаи ахаззеи дукхагІа хилар.

Советски социалистически общество дІахо дегІаяра лоархІаме гІулакх а хинна дІаяттар: карагІдаьннар дІачІоагІде, толаме чакхъяккха ийслагІа пятилетка, КПСС XXIV съезда решенеш вахаре кхоачаш а е XXV съезда даха ма-доаггІара накъа а гІо, аьнна дерригача халкъо дІайолаяь социалистически яхь.

Дерригача халкъаца цхьана цу девиза тІера ца боалаш болх беш ба Нохч-ГІалгІайчеи къахьегамхой. Яхье баьнначар хьалхарча мугІарашка я республика промышленни предприятей коллективаш. Тахан газето кепа тохача статистически управлене хоама тІа ма-аллара, цар ханал хьалха, 26 июне чакхдаьккхад ах шера промышленни продукцена реализаци елгеи изделей лоархІамегІа тайпаш арахецилгеи.

Пачхьалкхенга июнь бутт чакхбоалаш кхаьчад планал дуккха совгІа мехкдаьтта, газ, электроэнерги, мехкдаьтта продукташ, мехкдаьтта химе продукташ, машинаш, прибораши аппараташи, хьу, тІехнахьа дувхаду а чухьнахьа дувхаду а пазата барзкъаш, кхачан продукташ. Из толам боаккхачл шоай дакъа юкъедихьад промышленноста дерригача доакъой: «Октябрьнефта» мехкдаьттен гази йоахача управлене, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически комбината, Н. Анисимова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, производственно-товарни контора, В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, медицински инструментий Гудермесски завода, Назрановски трикотажни фабрика, Грозненски производственни швейни объединене болхлоша.

Йокъал эттача халача хьалашка юртбоахама культурай дакха хьувкъам баккхара тІехьа тІагІертта къовсам лоаттабу республика лаьтташ леладераша. Боккха къахьегама толам баьккхаб Шелковской района механизатораша. Цар кхоачашъяьй укх шера фийг бола ялат (хьажкІаш йоацаш) дІадалара план. Планал совгІа дІалуш латт хІанз ялат. Ди тІехьа дуккхагІа хул пачхьалкхенна хьалхашкара шоай декхар кхоачашдаь даьнна боахамаш. Царех я XX партсъезда цІерагІара Шалински районера колхоз. Шелковской района «Красный пахарь» а Шалински района цу колхозо а кхоачашъяьй пачхьалкхенга продукци дІаялара пхе шера планаш.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, боахамий кулгалхоша наха юкъе баьча партийно-политически, кхетама балхах даьнна беркат да из.

Парте XXV съезда даха ма-доаггІара накъадахара: «ХІара денна тІатеІІа къахьега» яхача девизагІа яьржа яхь дІахо шеръяро хьахьокх къахьегамхой общественни сакхетам лакхбалар, цар къахьегама уйла айялар.

Партийни, комсомольски организацей сийлен декхар да из сакхетами уйлеи пятилетка тІеххьарча шера а бІарччача пятилетка а заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тІаерзаяр.

Цунца цхьана белгал ца дича далац, вайна эшачунга, пятилетка заданешка диллача экономика хІанзара боарам кхоачам беш боацилга. Даьхача толамашца цхьана долаш да цІенхаштта кхоачамбоацараш а.

Республика промышленносто кхоачашъяьяц производства объема, къахьегама овсарле лакхъяра йола пятилетка заданеш. ЧІоагІа тІехьаяус керттера доакъош: мехкдаьтта доахилга, мехкдаьтта чакхдоаккхилга, яйга, гІишлоний материалаш ю промышленность.

Цхьадола доакъош а предприятеш а керттерча даькъе тІехьаяос производства боарам лоха хилар, гІулакх вІаштІехьдаккха ца хар, хьадеха доагІар ма-доаггІа хьа ца дехар, пачхьалкхен планови дисциплина лоха хилар бахьан долаш. Цунца мара кхы сенца дашха йиш я продукцена реализацияра планах лоархІа ца еш республике 12 предприяти хилар.

Фондоотдача кІезиг-дукха дегІаенаяле а республика промышленноста цхьадолча доакъошка лохденнал керттерча фондай цхьан сома продукци йоаккхилга. Из дукхагІа лохденнад мехкдаьттан яйгачеи промышленносте. Иштта хьал хилара бахьанех цаІ да цхьайолча предприятешка проектни мощностеш кара мела ерзаеш хилар.

Къахьегама овсарле хІанз а лоха я транспорте, юрта боахаме, гІишлошъеча.

ХІанз боккхача лоархІаме да ерригача производственни коллективашка укх шера хьалхарча ах шера итогашка теркам тІабахийта хьажар. ТолашагІа, хьалха латташ мел долчох пайда а эцаш гІулакх вІаштІехьдаккха деза пятилетка тІеххьарча шера планови заданеш тІайийца социалистически декхараши дизза кхоачашдара.

ГІишлошъечеи монтажнии предприятей коллективаша хьал а яь болх бе йолаялийта еза 30 гаргга производственни объект, ерриге пускови школаш, сихде деза яйгача, кхачан, мотдигерча промышленноста объекташ хьалъелга.

Юрта боахама болхлоша, ахка йокъал латташ дале а кхоачашде деза доккхий декхараш — Даьхенна дала деза 510 эзар тонн ялат, цунца 120 эзар тонн хьажкІаши 25 эзар тонн дуген.

Городерчеи юрташкарчеи къахьегамхоша массаза а дагаьккхаба деза Коммунистически парте XXV съезда даха ма-доаггІара накъадахара социалистически яхь леларх — из массаза а кердадар лохаш, къахьегама эффективность денгара денга магакхъеш, материалаш кхомбеш дІайохийташ, балха хІара минут еза лоархІаш хила везилга, шера план кхоачаш а тІеххьарча а елга, пятилетка толаме кхоачашъелга хІара болх... [illegible]

МИШТА ЛЕЛ ЯЛАТ ДІАЛУЛГА

Республика колхозашкеи совхозашкеи сихденнад ка бола ялаташ чуэцареи пачхьалкхенна уж дІачудалареи балхаш. Нохч-ГІалгІай АССР ялата продуктай управленера тхога хоам ма-баьра, таханарча денга Даьхен амбарашка дІачудоассадаьд 40 эзар 699 тонн ялат.

Массарел дукхагІа ялат дІачуденнад шелковчаиаша. Цар кхоачашъяьй ялат дІачудалара план. Сунженски районо — 66, Гудермесски — 61, Урус-Мартановски районо — 60 процент.

Пачхьалкхенна ялат дІачудалара тІехьаюс Грозненски, Малгобекски, Наурски, Назрановски районаш. Масала, Грозненски район декхарийла я планагІа 15 эзар тонн ялат дІачудала, хІаьта таханарча денга ю дІаденнар 1038 тонн мара дац. Малгобекски районо планагІа 12 эзар 27 тонн йолча дІаденнар 1227 тонн, наурцаша — 1483 тонн (план 9450 тонн), наьсархоша — 1202 тонн (план 11950 тонн).

Лакхе вай йийцача районий боахамашка во лел ялат цІенделлен из дІалулгеи. Цу балха тІа дола кхоачамбоацараш сихха дІа а даьха, ялат цІендеча машинашка шин сменагІа болх байтилгеи хьем боацаш Даьхен амбарашка из дІачудоассадилгеи дика вІаштІехьдаккха леза колхозийни совхозийни кулгалхоша.

МАССАНЕ А ДИКА КЪАХЬИЙГАР

Хьалхара толам баьккхаб Малгобекски районерча «Ингушский» совхоза ялаташ леладераша. Лоэшача хаьен ца бойташи чуийца баьккхар 1700 гектара тІара мукх. Укх шера йокъал латтаога диллача во хиннабац хьувкъам. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара чубенаб 19 центнер мукх, планагІа 18,5 центнер йолча.

ХІанз совхоза комбайнераш кІа чуэцаш ба. 3200 гектарах ах совгІа дола ялат чудена баьнаб. Юкъера лаьрхІача цхьан гектара тІара доал 16 центнер кІа.

Цхьа фийг кхай тІа ца уллийташ, цІена ялаташ чуэцара тІехь яьржача социалистически яхье хьалха латт комбайнераш Гетагажев, Умаров, Центроев, Даурбеков, кхыбараш. Цу массане а цкъан-ахазаеи шоззен кхоачашъю шоай дийнахьара балха норма.

Комбайна кІалара хьадоагІа ялат цІендеши докъадеши ба совхоза центральни хьатта болхлой. Даьхен амбарашка чутасса хІара денна цар дІадохийт 150 тоннагА дІакхоачаш ялат.

Ялат чуэцара балхаш лаьгІ ца долийташ къахьегаш ба «Кавказ» колхоза механизатораш а.

Ханнахьен да ца бойташи ялат чуийна даьккхара йола социалистически яхь ди тІехьа шерагІа яржаш латт районан боахамашка, яхье керда толамаш дахара оарцагІваьннав массава а.

А. ХАРСИЕВ, тха соб. корр.

Ялат ханнахьен цІенеи чуэцара яьржача социалистически яхье тахан хьалха латт «Экажевский» совхозера комбайнер Дзейтов Мухтар, «Назрановский» совхозера комбайнераш Калоев Бахьаудини Газдиев Мурадн. Назрановски совхоз-техникумера комбайнераш Хамхоев Юсупи Канонгов Мусан, кхыбараш.

СУРТА ТІА: «Назрановский» совхоза Буро-КІалаоча отделене дикагІаола комбайнер Калоев Бахьаудин.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕРРИГА КХОАЧАМАШ ОАРЦАГІДАЬХА

Керттерча даькъе дукха хьайбаш кхедеш ба «Шалинский» совхоза къахьегамхой. ХІаьта тІеххьарча шерашка дика хьокхамаш гойташ хьа а боагІа. Иштта, соакха хьайбай продукци йоаккхилгеи кийчъелгеи алсамдаккхар дукхьа юртбоахама болхлошта юкъе яьржа хиннача Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе а баха толамаш дахарах РСФСР юрта боахама Министерства карара кара лу ЦІе байракх елар «Шалинский» совхоза хьайбаш леладерашта, 1500 сом ахчан совгІат а деш.

Хьокхамаш кхы лох ца деш къахьегаш хьабоагІа ийслагІча пятилетка укх тІеххьарча шера а. План 450 грамм йолаш совхозе гІолла хІара дийнахьеи буси юкъера лаьрхІача 500 грамм дулх тІаккхетийт цхьан хьайбана. хІаьта «Прогресс» яхача хьайбаш леладеча комплексе — 520 грамм.

Уж толамаш даха карагІдоалийт эггара хьалха наьха балхацара моральни а материальни а безам совбаккхара, социалистически яхьа ший ханнахьа итог яра боахама кулгалхоша а, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша а йоагІа йоакхо еш хиларо. ДикагІболча болхлой опыт ювцаш хІара ферме «Молния» яха къахьегама листок арахец. Из бахьан долаш шоашта хьалхашка латта декхараш мамогга дикагІа кхоачашде гІерташ къахьег хьайбаш леладераша.

ХІанз тІатеІІа доакъар Іалашдеш да совхозе. Укх шера планагІа 1930 тонн йол Іалашъе, 10300 тонн силос йолла езаш ба совхоза къахьегамхой. Хьалхашка латта декхар кхоачашде торо хулийтаргьа боахаме йолча 405 гектара тІа цкъа дІайийча дукхача шерашка тІаювлача баьцаша. 700 гектара тІа силоса дІайийнача хьажкІаша.

Доакъар Іалашдеш лаьрххІа механизировании отряд я боахаме. Йоккха балха опыт йолла нах ба отряде. Уж тоъамболаш тайп-тайпарча техникаца Іалашбаьб.

Дуккача шерашка тІаювла баьцаш хІанзле цкъа хьекха чакхбаьннаб доакъар Іалашдераш. Іуйранна дий сахьат даьлча денз боад къовлабалльлца къахьегаш, планагІа шийтта дийнахьа бе безаш хинна болх итт дийнахьа баь баьккхар цар. Хьекхача баьцах, хьайбашта юаяр ца лаьэхІача, 700 тонн совгІа йол Іалашйир. Атта боаккхабалацзар из толам. Цунга кхача гІерташ хьинаре къахьегаш дукха низ дІабелар наха.

— Дуккхача шерашка тІаювла буц хьаккхара, цунах йол кийчъяра болх ханал хьалхе дикеи чакхбаккха доккха ноакъостал дир наха юкъе йоаржаяь хиннача социалистически яхьо, — йоах совхоза рабочкома председателя Булаев Махьмуда. — Яхьа итог хІара дийнахьа йора. ХІаьта доакъар Іалашдерий балхацара моральни материальни безам совбаккхара совхозе оттаяьча мероприятешка хьежжа, буц хьокхачарна, из боарамагІа йокъаелча цхьан моттиге гулъечарна, кхыча балхаш дечарна юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхачоа карара кара тела цІе вымпел лора. Пхе дийнахьа баьча балха итогах хьалхара, шоллагІа, моттигаш яьхачарна ахчан совгІаташ лора.

Доакъар Іалашдераша юкъе яьржача яхьа хьалхарчеи шоллагІчеи пхе дийнахьа яьча итогех котало яьккхараша ахчан премеш луш оттаяьча акташка хьежжа, буц хьокхаш хиннараша юкъе къаьстта дика болх бир тракториста Развааев Николая. Цунна ткъо-ткъо сом луш шозза ахчан совгІат дир. Иштта ахчан совгІаташ дир йол цхьан моттиге гулъеш хиннача Темерсултанов Вахида, хІаьта кхай тІара фермашка йол дІаккхухьаш хиннача тракториста Масаев Мовлена шозза пхийтт-пхийтта сом делар.

Аьла ергІаш деча кхаь звенона юкъе яьржа хиннача яхье хьалхара моттиг хьалхарча а шоллагІча а пхе дийнахьа кхоалагІча отделенерча звеноса яьккхар. Цу звенона юкъебоагІа тракторист Ильясов Капа, йол хьалйоттараш БачаевгІаи Тутеи Хьасани, Пинтаев Шахид, кхыбараш. 80—80 сом луш шозза ахчан совгІат даьд цу звено коллектива.

Булаев Махьмудаца цхьан Іалашъяь йол дІаоттаяьча ферме долх тхо. Ала хІама доацаш дика я йол. Хола юкъера оззаяь хьайоаккхаш а наггахьа мара баьповгІана тІера лоад Іо ца йожаш дика, сийна я йол.

— Боахаме Іалашъяь йол укх шера санна дика хинна шу дагадагІац сона, — йоах Булаев Махьмуда. — Цунах 20 процент мукха ча а теха хьалхашка йиллача а хьайбаша из цІена юаргхиларах шеко яц.

Укх шера Іалашъяь йол дика я буц къа а ца йолийташ ший ханнахьа хьекха йоландаь, из йоага а ца еш боарамагІа йокъаяь хиннадаь.

Дуккхача шерашка тІаювла буц хІанз шозлагІа хьакха кийчлуш ба доакъар Іалашдеча отрядера къахьегамхой. Болх дІаболабе дерригa кийча да.

Хьекхачул тІехьагІа цу сахьате минеральни удобрени а тесса 300 гектар кхай тІа йолча баьца хий диллар. Ший ханнахьа йоакхо яр бахьан долаш дика тІаяьцнай из.

— Буц тІаяларга хьежача хьалха хьекхачул дукхагІа хьувкъам чуба мег оаха шозлагІа хьокхаш. Из гІулакх доакъар Іалашдеш хургболчарех тийша да. ХІаьта хьалхашка латта декхар толамца кхоачашдара оаха тхой низ дІакхоачаш дергхиларах шеко яц, — йоах механизатора К. Ильясова.

ПоагІа йоакхо ю совхозе доакъара кхом бе. хІаьта хьайбашта тІаккхетача дулхага дІадодар лохде йиш хулийтача тоьонех пайда эцара а - ВорхІ бІаь къона бежаи хІанз альпийски дагІенашка дожаде да.

М. ХАМАТХАНОВ.

«САЛЮТ-4»: ВОРХІ КІИРА СИГАЛА

НАЬКЪИЙ УПРАВЛЕНЕ ЦЕНТР, 12 июль (ТАСС). Климук Петреи Севастьянов Виталеи сигала гІолла никъ бу ворхІ кІира даьннад.

«Салют 4» яхача станце тІарча системаша болх деттІа бу. Станце помещенешкарча микроклимата параметраш боара ме я. Наькъа программа толаме кхоачашъеш я.

СИГАЛА БАХА КИЙЧА БА

ЭПАС-а программагІа сигала гІолла цхьана советско-американски никъ бара еш йола кийчо яь яьннай. ГІовтта аьнна команда яларга хьежаш я «Союз» яхача кема экипаж — Леонов Алексейи Кубасов Валерийи.

Сигала хьоргболча наькъахи космосерча экспериментал хьалха баьча балхахи дувц советски космонавташ кийчбара кулгалдечо, шозза Советски Союза Турпала, авиаце инарал-лейтенанта **Шаталов Владимира.**

— Владимир Александрович, дувцал, боккъала а, сигала хьоргболча наькъах шиних а цун керттерча декхарех а.

— Сигала никъ хьоргба 15 июле московски ханах 15 сахьати 20 минути яьлча. ХьалхагІа урагІа гІоргда «Союз» яха кема. Массехкнахьа гІолла кхийста даьнначул тІехьагІа Лаьттанна гонахьарча орбита тІа даргда из. ВорхІ сахьати ах сахьати даьннача гІолла «Союза» орбита параметрий хьакъехьара еррига даннеш хьакхаьча яьнначул тІехьагІа урагІдаха деза «Аполлон» яха кема.

Вай мехко ши кемеи йиъ экипажи кийчъю: цІенъяь юкъера дІаяккха йиш яц «Аполлон» тІехьадаккхара е моллагІа кхы тайпа дагадоацаш, вІашагІа дувзадалара новкъарле ергйолаш дола хІамаш нийсдала мегаш хилара торо. Цудухьа программана юкъедихьад сигала даха кийча дола «Союз» яха шоллагІа кема а.

Цул тІехьагІа ши дий ши бийсеи даьша хургда аьнна хеттача хана вІаши гарга а дига вІашагІдувзаргда советски американски кемаш. Шин дени шин буси цхьана никъ бергба советски космонавташеи американски астронавташеи. Цул тІехьагІа кемаш вІашагІа къастаргда, тІаккха хІара экипажо шоай къаьст-къаьстача программагІа болх бергба. 21 июле вай кема Казахстане Іодоссаргда, хІаьта «Аполлон» 25 июле океана тІа Іоховргда. Иштта хургда никъ бар. Цу юкъа кема чура кема чу дизза дІачу-хьачу бовла а цхьана оттаяь Іилман экспериментапі чакхъяха а лаьрхІад.

— 15 июле сигала баха безараш малаш ба?

— «Союз» яхача кема хьалхарча экипажа командиралла хьожаваьв СССР летчик-космонавт, Советски Союза Турпал Леонов Алексей. 1965 шера Беляев Павелца цхьана дакъа лаьцал цо «Восход-2» яхача кемаца сигала гІолла никъ бечa. Эггара хьалха гуччахьарча космосе кема чура аравьнна саг из ва. «Дуккха а чоалханегІа йола задани тІайилла мегаргья Леонов Алексейна. Цудухьа со дог тийша ва из цунах лоархІавергволгах» — аьннад цунах Гагарин Юре.

Кубасов Валере цІи шерра дІаяйзай 1969 шера денз, Шонин Георгеца цхьана «Союз-6» яхача космически кемаца из сигала вахача хана. Къахьегам дукха безар, цІенхошта, шийна тІадиллача гІулакха лаьрххІа уйла еш хилар, — иштта я Валере белгалагІа йола оамалаш. «Тамашийна дог цхьалха, хьаувш, сабар долаш нах ба. Шоай деша бизза дай а ба» — иштта аьлар Леоновхи Кубасовхи «Аполлон» яхача американски кема керттерча экипажа командира Томас Стаффорда.

ШоллагІча экипажа членашта — Филипченко Анатоленеи Рукавишников Николайнеи — хьалхашка, бехктокхаме декхар оттадаьд: ЭПАС-а программагІа кийчо еча юкъагІа космосе «генеральни репетици» елга. 1975 шу долалуш лехкаш космически никъ бир цар «Союз-16» яхача кемаца — «Аполлон» яхача американски кемаца вІашагІа дувзадала дезача кема копеца. Цу каькъо хьахьекхар, вай «Союз» хьалхагІа кийчденна хилар.

ХІаьта «Союза» кхоалагІчеи йиълагІчеи экипажий членех лаьца аьлча, хьалхарча шин экипажо яьккхар санна йола школа яьккхай цар а: дерригача тохкамашка, къаьст-къаьста системаш вІашагІйохкача, документашта дагабувлача дакъа лаьцад, американски экипажашца цхьана тренажераш тІа кийчо яьй.

— Фу деш дІаихад сигала баха кийчлуш хинна тІеххьара денош?

— Экзаменаш дІалуш. ТІехдика мах баьб шоллагІча, кхоалагІча, йиълагІча экипажий комплексни тІеххьарча тренировкай. Укх денношка тохкамех дика чакхъяьннай хьалхара экипаж. Еррига операцеш ханал тІех ца йоахаш яьй Леонов Алексееи Кубасов Валереи Звездни городоке «Союз» яхача кема тренажера тІа.

Экипажо вІаштІехьеи ниясеи баьча балхага, даккха хІама доацаш аппараташа болх барга хьежача шеко хила эшац, космонавташ шоай керттерча декхарех лоархІабергхиларах: космосе вІаши хьалаха, вІашагІа буззабала, кема чура кема чу бувла, Іилман тохкамий еррига комплекс чакхъяккха ховргда.

Иштта чакхъяьккхай наькъа лостам телача советскии американскии Центрий тІеххьара комплексни тренировка а. ХІаьта хІанз Байконура космодроме «Союз» яхача кема чура шоай моттигаш кийчъеш ба Леонов Алексейи Кубасов Валерийи.

— Хьона хетаргахьа, мишта болх баьб дунен халкъашта юкъерча экипажо?

— Советскии американскии экипажаша цхьана болх беча юкъагІа психологически цхьана таръялара хьакъехьа цІакха а хаттар эттадац. Толаме дІаьккхай метташ ца харах этта духьале. Космонавташеи астронавташеи цхьана болх беш яьккхача хана партнерий мотт сов дика Іомабарах хІанз хийцца вІаши талмачал де а йиш йолаш ба уж. «Юманите» яхача французски газето бегашта санна белгалдаьккхад, хьюстански акцент а йолаш бувц Леонов Алексея ингалски мотт, аьнна.

— Хьона хетаргахьа, дунен халкъашта юкъера гІулакхаш космосе цхьана леладарах мел беркат дала тарлу?

— «Космически аре машарех дунен халкъашта юкъе цхьана леладеча гІулакхийн зона хила еза», — хьакхайкадаьд Алексей Николаевич Косыгина. ХІанз из массанена а гуш да. Цудухьа цхьана кийчо яра, ерригача къаман космически программашка цхьана шерра дунен халкъашта юкъера гІулакхаш леладара тенденци хІара шера шаьргІа хьагучаювл.

Космически аре караерзаяреи Іомаяреи даькъе вай мехко хІанзле а цхьана гІулакхаш леладу 16 пачхьалкхенца. Партнерашта къаьстта пайдана я массе оагІорахьара цхьана гІулакхаш леладара формаш, цхьана уттаю «Интеркосмоса» программа санна яраш.

Цу программана юкъе дакъа лоац СЭВ-а членаш йолча пачхьалкхенаша: Болгаре, Венгре, ГДР-о, Кубас, Монголе, Польшо, Румыне, Чехословаке. «Интеркосмос-13» сигала яхийтаро белгалдаьккхар цу даькъе толаме цхьана гІулакхаш леладу социалистически мехкаш шоллагІча пятилетка чу долар. Дуккхача искусственни спутникел совгІа сигалъяхийтай итташ метеорологически ракеташ, «Вертикаль» яхачун тайпара геофизически ша ракета. Ерригаш а Іилма тайп-тайпарча доакъошка 20 совгІа эксперимент яьй.

ТІехье дика хургйолаш я советско-французски программа, дІахо я цхьана балхаш цу индийски Іилмахошца. Дунен халкъашта юкъе цхьана леладу гІулакхаш шерагІа ме хул, лоархІамегІа дола декхараш кхоачашду цар доакъашхоша, вІахьегІа хул эдамлен эзанеш.

Цхьаккха шеко яц. ЭПАС-а программагІа беш бола никъ юхьиг мара ца хиларах. Ха дукха ца йоаллехьа тайп-тайпарча мехкий экипажаша цхьана къахьегаргдола вІаьхкача ханара орбитальни станцеш космосе гІоргхиларах дог тийша ва со.

Рена КУЗНЕЦОВА, АПН корреспондент.

ДАГАБУВЛАШ БА ПРОПАГАНДИСТАШ

Пропагандистий республикански методически конференци хилар КПСС обкома политически дешара ЦІагІа. Тахан лоархІамеча деша хетаяь яр из: «Пропагандист — идейно дог тийшача, хьинарече коммунизм хьалъерашта хьехам телар».

Конференце дакъа лаьцараш та хьалхашка «Политически образовани пайдана хиларах КПСС XXIV съездо аьнари пропагандиста хьехам балара организаторски лоархІам лакхбари» яха доклад йир парте обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитела **А. Н. Бубнова.**

Конференце иштта къамаьлаш дир парте Старопромысловски райкома шоллагІча секретара **А. Н. Мухортовас,** Урус-Мартановски районерча «Гехинский» совхоза марксизма-ленинизма лардий школа пропагандиста **М. У. Умархаджиева,** Назрановски района ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» яхача завода экономически школа пропагандиста **Х. М.-С. [illegible]**, Грозненски производственно-товарни контора парткома секретара **А. Е. Кацевмана,** Шелковской районерча Курдюковски юкъерча школа теоретически семинара пропагандиста **А. Д. Стороженкос,** парте Грозненски райкома секретара **Т. М. Ахматханова́с,** Наурски районерча С. М. Кирова цІерагІча комсий совхоза марксизма-ленинизма лардий школа пропагандиста **Г. Ф. Висаитова.**

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир парте обкома секретара **М. О. Бузуртанова.**

Конференце дийцар укх тайпара лоархІаме дешаш:

Деша багІарашта марксистско-ленински мировоззрени, коммунистически дог тийша хилара уйла дег чу йоссаяр, партийни дешара юкъера формализма элементаш дІаяхар — пропагандиста лоархІамегІара декхар;

деша багІарашта буржуазнии ревизионистски идеологеца машар хургбоаца, антикоммунистически пропагандана дуьхьала тІагІертта къовсам лоаттабе хозргдола уйла дег чу йоссаяра опыти методикеи.

деша багІараша къахьегамцеи социалистически доалахьеицеи коммунистически никъ лелабара, 9-ча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсамера къахьегамхой творчески хьинар айдара даькъера пропагандиста лоархІам;

советски патриотизмаи интернационализмаи уйла деша багІарашта дег чу йоссаяра политически дешаро еш йола влияни;

партийни дешари Іилман атеизма пропагандистий кадраш кийчъяр;

коллектив йоввар, деша багІарех хІаране башхалоний учет лелаяр, царца бу болх — кхетам балара а организаторски а балха даькъера пропагандистий лоархІам лакхбара хилалза даргдоаца хьалаш Политически занятешка дакъа лоацарех хІаранеца къаьст-къаьста никъ лелабар;

къахьегамеи бытеи хІаране шийггара масал гойтар, тІадилла гІулакх чІоагІа бехктокхам хетаи леладар, пропагандиста теоретически боарами методически говзали хадданза лакхъяр—деша багІарашта цо хьехамца еш йола воздейства чІоагІъяра ноакъостал деш йола лоархІамегІара фактораш.

Конференце дакъа лаьцараша тІайийцача рекомендацешка белгала аьлча, йоах, политически экономически дешар дІахо кхы тІа а тоадар, пропагандистски кадрашца беш бола болх тоабар, къахьегамхой вІаштІехьбоахабаш цавна хьехам теларашц хиларах тарра цар лоархІам лакхбар духьа Іоаяь политически экономически дешара опыт массе оагІорахьареи кІоаргеи вІашагІтохаза яргйоацаш лоархІийла. Къаьстта уйла тІаяхийта йоагІа идейно-теоретически боарам лакхбара, пятилетка чакхйоалачеи шоте XXV съезда кийчо еи эталерча декхарашцара занятей буззам чІоагІбара. Дешар, къаьстта а экономически дар, социалистически хьисапе боахам леладара практикаца, экономически болх тоабарца, производства эффективность лакхъяр духьа керда кхоачамаш лахарцеи царех пайда эцарцеи айхагІа дувзанза даргдац. Занятеш яоа практикана шерагІа юкъехьанза яргьяц рефераташ яздар, практически заданеш кхоачашъяр, теоретически конференцеш яр санна йола дешара формаш.

Политически экономически дешара тоонех бизза пайда эцалба къахьегамхошта атеистически интернациональнии кхетам дикагІа балара, цу дешах лаьца КПСС XXIV съезодон хІаьта иштта парте Нохч-ГІалгІай обкома пленумои яь решенеш лоарзагІа ца йоалийташ чакхьяхара. ЧІоагІболба национализми шовинизми, цхьа лелар, кхалсата сий ІотоІадеш дола хорпахьара гІулакхаш цунца леладар, вІаши гадахар, социалистически доалахье лечкъаяр, дер тайпа лелар, малар тІехдахар санна долча шинача земах юхедисача воча гІулакхашта духьалара къовсам.

Ма-дарра теркалдолда дунен халкъашта юкъера кхоакхам кІаьдбарца, тайп-тайпарча мехкашцара торгово-экономически кхылоли буззамаш шердаларца дувзаденна лоаттабеча идеологически къовсаме херда этта хьал. Занятешка уйла дуккагІа тІабохийтийла социалистически хьисапе боахам лелабарах йоакха совленаши торочаши хьаеллара, вай вахара образа социально-экономически лардаш къаьстагІа гойтара.

ПЯТИЛЕТКА ТӀЕХХЬАРЧА ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГӀАБОАЛАБАРА 1975 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА АХ ШЕРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГЕХ

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ХОАМ

КПСС XXIV съездеи КПСС ЦК апрельски (1975 ш.) Пленумен решенеш кхоачаш а еш Нохч - ГӀалгӀай АССР къахьегамхоша шерра социалистически яхь йоаржаяьй нийслагӀча пятилетка тӀеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тӀехьа. Укх шера хьалхарча ах шера цар дикка дегӀайоалаяьй республика экономика, Ӏилма, культура, тоадаьд ӀСохача наьха вахара хьал.

Республика халкъа боахама тайп-тайпарча доакъоша паччахьалкхен план кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Продукцена реализаци яра 1975 шера хьалхарча ах шера план 102,1 процент кхоачашъяьй республико, цу даькъе республика Министрий Совета доалахьарча промышленносто — 104,1 процент.

Промышленноста тайп-тайпарча доакъошка диллача 1974 шера хьалхарча ах шера хинначунца нийсдича продукци арахецилга ишта дегӀаденад:

мехкдаьтта чакхдоаха промышленность	— 2,5 процентана
химически мехкдаьтта химически промышленность	— 6,3 »
машинаш слген металлообработкен	— 7,9 »
хьунен хьу чакхйоахен промышленность	— 5,1 »
гӀишлой материалий промышленность	— 20,5 »
кийга промышленность	— 21,9 »
кхачан промышленность	— 3,2 »

Предприятеша продукцена реализаци яреи производство дегӀаяри даькъе хьалхарча ах шера план кхоачашъяр хьагойт укх даннеша:

	ах шера план кхоачашъяр процентащца	1975 шера ах шу 1974 шерарча ах шерацца процентащца нийсдича
«Грознефть» объединени	103	80
Вознесенски газ чакхйоаха завод	102	99,0
Грозненски газ чакхйоаха завод	104	135
Химически реагентий Карабулакски завод	102	119
«Грознефтехимзаводы» объединени	101	103
Цу даькъе СССР 50 шу дизара цӀерагӀйола Грозненски химически комбинат	103	106
«Красный молот» завод	100	103
«Электроприбор» завод	102	112
«Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завод	106	124
«Пищемаш» завод	100,7	116
ГӀ. Ахриева цӀерагӀйола «Электроинструмент» яха завод	100,7	100,3
«Трансмаш» завод	104	110
Электромеханически завод	108	105
Медицински инструментий Гудермески завод	106	106
Грозненски ремонтно - механически завод	102	104
ВНПО «Союзавтоматстрой» опытно-экспериментальни завод	100,9	130
«Автоспецоборудоване» опытно-экспериментальни завод	101	108
«Металлотара» яха завод	102	98
«Грозэнерго» яха районни энергетически управлени	102	96
«Терек» яха Нохч-ГӀалгӀай производственни мебельни объединени	102	114
Ермоловски ДОК	102	100,2
Хьун боахама управлени	104	110
Ацетонови завод	104	106
Цементни завод	100,6	—
Аьшкабетонни конструкцей Грозненски завод	103	109
ЦӀенош ду йоккхий панелаш арахеца Аргунски завод	116	96
«Чеченингушводстрой» гӀишлошъеча управлене аьшкабетонни изделеш арахеца Аргунски завод	130	119
ГӀишлой материалийи гӀишлой индустрен Аргунски завод	100,7	97
«Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей завод	92	76
Назрановски трикотажни фабрика	114	130
Швейни производственни объединени	105	116
Кога гӀирс бу фабрика	104	110
«Консервплодоовощ» яха производственно-совхозни объединени	105	103
«Чеченингушвино» яха производственно-совхозни объединени	100,2	102
Грозненски дулхкомбинат	112	110
Шурий промышленноста Нохч-ГӀалгӀай производственни объединени	102	102
Ялата продуктай Нохч - ГӀалгӀай производственни управлени	107	107
«Чеченингушпромстройматериалы» яха производственни объединени	100,6	100,0
Республика кхачан промышленноста министерство	105	106
Моттигерча промышленноста министерство	105	118

Промышленни продукце керт-керта тайпаш арахецар укх даннеша хьагойт:

	1975 шера ах шера арахийцар	1975 шера ах шу, 1974 шерарча ах шерацца процентащца нийсдича
Электроэнерги — млн. квт. сахьат	1588	91
Мехкдаьтта — эзар тонн	4887	78
Газ — млн. куб. м.	1668	85
Болат — эзар тонн	18,0	104
Мехкдаьтта аппаратура — эзар тонн	8,0	98
Насосаш	344	80
Хица тӀоанаш доха агрегаташ	40	114
Скважинаш караерзаяра эшаш йола цементировочни агрегаташ	286	111
Тракторни прицепаш — эзар	6,5	108
Трансформаторни подстанцеш	815	99,3
Электроинструмент — эзар	100	97
Электрофотографически аппараташ	1018	122
Кирпич (колхозашка хьаяьр йоацаш) — млн.	92	102
КӀир — эзар тонн	18	90
Гипс (алебастер) — эзар тонн	5	100
БӀашагӀйоахка аьшка бетонни конструкцеши оатхалаши—эзар куб. м.	125	95
Цемент — эзар тонн	330	—
Хьу дӀаозар (колхозаша кийчъяьр йоацаш) — эзар куб. м.	74	100
цу даькъе:		
Пулакхага дӀайода хьу—эзар куб. м.	34	110
Берх хьекха хьу (колхозаша Ӏалашъяьр йоацаш) — эзар куб. м.	26	113
Фаттан хьекха фанера — млн. кв. м.	3,9	101
Дахчан шолхех яь плиташ — эзар куб. м.	24,2	114
ТӀехнахьа дувхаду пазата барзкъаш — эзар	115	146
Чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш — эзар	1891	149
Швейни изделеш — млн. сом	23,5	106
Телата кога гӀирс — эзар	486,5	106
Дулх (промышленни хьисапе кийчдаьр) — эзар тонн.	7,1	108
Колбасни хӀамаш — эзар тонн	2,9	110
Бедала паччахьалкхен ресурсашкара дулха даьтта — тоннаш	[illegible]	[illegible]
Бедала паччахьалкхен ресурсашкара генарий даьтта — эзар тонн	6,0	104
ЦӀенача шурий продукци шура лоархӀаш — эзар тонн	30,3	108
Хьаьна пахча — тонн	700	105
Кондитерски хӀамаш — эзар тонн	2,3	94
Маькхи маькха булочни хӀамаши — эзар тонн	35,5	100,7
Макаронаш — эзар тонн	2,4	115
Консерваш (колхозашка хьаяьраш йоацаш) млн. усл. банка	31,4	117
Ийн — эзар дал.	600	94
Аьшка менгеш — эзар	10,8	91
Шарикови авторучкаш — млн.	2,5	49
Бытовой химе товараш — млн. сом	3,0	131
Мебель — млн. сом	8,0	111

Болат, мехкдаьтта аппаратура, насосаш, цементировочни агрегаташ, хица тӀоанаш дохадеш йола агрегаташ, электрически инструмент, мебель, кӀир, кирпич, бӀашагӀйоахка аьшка бетонни конструкцешн изделеш, дулха даьтта даккхара, кхыйола а хӀамаш арахецара хьалхарча ах шера план кхоачаш ца еш йисай.

Культурно-бытовойи бахача наха эшен товараш арахецара план 1975 шера хьалхарча ах шера 97 процент кхоачашъяьй, е соахка цу хана хинначул 6 процент дукхагӀа арахийцад уж товараш.

Культурно - бытовойи вахача меттиге эшен товараш арахецара оттаяь планаш кховчашъяьяц «Красный молот» заводо, «Чеченингушпромстройматериалы» яхача производственни объединене предприятеша, экспериментально-механически заводо, кхычар.

Укх шера хьалхарча ах шера арахецача продукце дикал тоаяра, толашагӀа йола машинаш, оборудовани, прибораш хьаяра тӀаерзаяь мероприятеш чакхъяьхай промышленни предприятей коллективаша.

Цунца цхьана кога гӀирс бу фабрика, швейно-ткацки объединени, столярни изделей завод, дулхакомбинат санна йолча предприятешка во продукци арахецаш моттигаш хиннай.

БӀарчча хьанийцача республика промышленносто 101 процент кхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра план. 1974 шера хьалхарча ах шера хинначул къахьегама овсарле лакхъеннай химически реагентий Карабулакски заводе 17 процент, В. И. Ленина цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе — 13 процент, А. Шерипова цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе — 12 процент, заводашка: «Электроприбор»— 14 процент, «Пищемаш» — 11 процент, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни заводе — 14 процент, швейни производственни объединене — 13 процент, Назрановски трикотажни фабрике — 30 процент.

Къахьегама овсарле лохъяьй ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» заводе, цӀенош хьалдара эша йоккхий панелаш арахецача Аргунски заводе, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей заводе, гӀишлой материалийн гӀишлой индустрен Аргунски комбинате, Самашкински консервни заводе, даьттен нахчен йоаккхача Шелковской заводе.

Хьалхарча ах шера кооперированни поставкай план кхоачашъяьй: лоаладаь чон лоаттадара даькъе — 108 процент, лоаладаь болат — 113 процент, поковкаш — 128 процент, штамповкаш — 115 процент.

Укх шера хьалхарча ах шера продукцега дӀадодар кхоадара чотах планагӀа боагӀачул дукхагӀа пайда баьб «Грознефть» объединене чуйоагӀача мехкдаьттен гази йоаккхача предприятеша, Вознесенски газ чакхйоаккхача заводо, В. И. Ленина, Н. Анисимова, А. Шерипова цӀерагӀча мехкдаьтта чакхдоахача заводаша, производственно - товарни контора, «Электроприбор» заводо, электромеханически заводо, ацетонови заводо.

Цунца цхьана, продукцега дӀадодар дукхагӀа хиннад «Красный молот» заводе, Ермоловски ДОК-е, рудни йоаца гӀишлой материалаш йоахачен чакхйоахачен Карабулакски заводе, гӀишлой материалийи гӀишлой индустрен Аргунски комбинате, «Грозстройпромремонт» яхача специализированни ремонтно - монтажни предприяте.

Промышленни предприятеша балхаш даьд керда техникен толашагӀа йола технологи юкъекхувлаш, Ӏилма-тохкама балхаш деш, керда продукци арахецилга карадерзадеш.

Мехкдаьтта скважинаш йоахача пайда нйбаьб бентонитони топпарех, шоайла атта бӀашагӀа ца йоалача материалех, баритови концентратах, «Красный молот» заводе объемни штамповкай методагӀа хьаяьй заготовкаш. Цу заводе карадерзадаьд кӀеж еттача мехкдаьттаи газовни скважинашта арматурен мехкдаьтта аппаратура керда тайпа — «ДЭГ 160-2» яха электродегидратори арахецилга, «Пищемаш» заводе сахьата 3000 а 6000 шуша чу коачал чуйоттаргйола линеш хьаелга карадерзадаьд, хӀаьта Грозненски ремонтно-механически заводе бурув деттача эша раствор хьаюи из езьюи блокаш, порошкови материалаш лоаттаю блокаш хьаяьй.

Керда техникен толашагӀа йола технологи юкъейхьара оттаяь заданеш кхоачашъяьяц кхачан промышленноста, бахача наха бытовой гӀулакхаш дара министерствай предприятеша, дулха комбинато.

Технически прогресс еча хьинаре дакъа лаьцад изобретателашеи рационализаторашеи.

1975 шера хьалхарча ялх бетте республике халкъа боахама юкъейихьай шера 7 млн. сом пайда луш йола ялх эзар гаргга изобретенни рационализаторски предложени.

ЮРТА БОАХАМ

1975 шера хьалхарча ах шера лаьтта леладара культура лакхъяра, хий дехкача лаьттехи юртбоахама техникахи дикагӀа пайда эцара тӀадерзадаь балхаш дӀахо а деш хилар республика юртбоахама къахьегамхой. Юртбоахама производствана специализаци концентраци яра, боахамешта юкъера коопераци шеръяра тӀадерзадаь гӀулакхаш чакхдаьхар.

Дерригача боахамашка 1975 шерарча хьувкъама лаьрхӀа ерраl хӀамаш дӀайийра:

	1975 шу эзар гектар	1975 шу 1974 шерацца процентащца нийсдича
ХӀамаш дӀайийна дерригa лаьтташ	469,3	100,5
Ялата культураш цу даькъе:	251,5	102
Гурахьа дӀадийна кӀа	109,0	90
Дуга	6,2	117
ХьажкӀаш	53,2	139
Фабрични шекара свекла	9,2	103
Ельцадаараш	12,1	107
Коартолаш	3,8	95
Доакъара культураш	170,9	98

Республика колхозашеи паччахьалкхен боахамашеи хий дехкача лаьтташ тӀа дӀайийнай 91,0 эзар гектар юртбоахама культураш, царех 47,6 эзар гектара тӀа ялата культураш а юиш.

1975 шера хьалхарча ах шера республика колхозийи совхозийи кхашка диллад 658 эзар тонн кхо, е 1974 шера цу хана диллачул 13 процент кӀезигагӀа. 159,9 эзар гектара тӀа ялата лаьрхӀа гурахьа дӀайийнача культураша минеральни органически удобренешца подкормка яьй. Из хул хӀамаш дӀа мел йиначa лаьттаех 94 процент. 137 эзар гектара тӀа дӀайийнача хӀамашта гербицидаш техай, из хул соаххарчул 12 процент кӀезигагӀа.

1975 шера I июль хьатӀакхоачаш колхозашкеи совхозашкеи йолча техниках болх беш яр: тракторaш — 91 процент, рядкови жаткаш — 87 процент, ялат чуэца комбайнаш — 93 процент, силос чуэца комбайнаш — 72 процент.

ХӀанз колхозийи совхозийи кхашка ялат а кхыйола культураш а чуэцаш латт. I июль хьатӀакхоачаш 72,2 эзар гектар, е 39 процент ялати ялатьбобовии культураш (хьажкӀаши дутен доацаш) хьеккай, царех 89 процент аьрдай.

Республика боахамашка хьайбашта доакъар Ӏалашдара дукха балхаш ду. 1975 шера 30 июнь хьатӀакхоачаш йол Ӏалашъяра план 20 процент, витаминни баьца хьоар доаккхилга — 29 процент, сенаж лаьттагӀа йоллилга 39 процент кхоачашъяьй.

Республике дӀахо а дегӀаденаб хьайбай боахам. Республика колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш дукхагӀа хиннад:

(эзараш)

	1975 шера 1 июль тӀакхоачаш	1975 шера 1 июль 1974 шера 1 июльца процентащца нийсдича
Хьайбаш	166,5	101
Цу даькъе детта доахан	53,6	103
Хьекхарч	133,9	97
Жаи газарий	690	96
Коа тӀара оалхазараш	1460,1	87

Колхозашеи совхозашеи ерaл хьайбай продукташ яьхай;

	1975 шера I ах шу	1975 шера I ах шу 1974 шерарча I ах шерацца процентащца нийсдича
Дулх — эзар тонн	13,7	98
Шура — эзар тонн	48,6	99,0
Фуаш — млн.	30,6	88
Тха — тонн	2245	99,9

1975 шера хьалхарча ах шера республика колхозашкеи совхозашкеи хӀара кхоабача Ӏаттагара юкъера лаьрхӀача 1001 килограмм шура яьккхай, е соахка цу хана яьккхачул 59 килограмм кӀезигагӀа. ХьалхагӀа а санна деттача кхаханграа кӀезига шура йоаккх Назрановски районе —хӀара кхоабача Ӏаттагара— 837 килограмм, Ачхой-Мартановски районе — 910 килограмм, Сунженски районе— 945 килограмм.

Республика колхозашкеи совхозашкеи хӀара устагӀан тӀера 3,9 килограмм тха даьккхад, е соахка даьккхачул 0,1 килограмм кӀезигагӀа.

Ах шера хӀара котама тӀехьара 71 фуъ гулдаьд, е соахкарчул 6 фуъ кӀезигагӀа.

Массе а тайпарча боахамаша хьайбай продукташ паччахьалкхен закупкаш яьй:

	1975 шера I ах шера кийчъяьча продуктай боарам	Халкъабоахама план кхоачашъяра процент	1975 шера I ах шу 1974 шерарча I ах шерацца процентащца нийсдича
Дийна долаш эза хьайбаши коа тӀара оалхазараши — эзар тонн	15,3	108	99,8
Шура — эзар тонн	41,2	98	100,1
Фуаш — млн.	42,1	100,2	95
Тха — тонн	3583	109	101

Цунца цхьана, паччахьалкхенга хьайбаши коа тӀара оалхазараши дохкара хьалхарча ах шера халкъа боахама план кхоачашъяьй Веденски Советски районий боахамаша, шурен фуаши дохкара план — Грозненскии Сунженскии районий боахамаша.

Республика колхозийи совхозийи материально - технически база дӀахо а чӀоагӀлуш хьаера. Хьалхарча ах шера юрта боахамга кхаьчай 555 трактор, 136 ялат чуэца комбайн, царех 126 «Колос», «Нива» яхараш а йолаш, 107 силос чуэца комбайн, 41 хьажкӀаш чуэца комбайн, 9 шекара свекла чуэца комбайн.

Хьалхарча ах шера юрта боахам дегӀабоалабарга дӀаяхийтай 35,6 млн. сом паччахьалкхен капитальни вложенеш, е соахка цу ханарчул 7 процент дукхагӀа. Юрта боахаме капитальни вложенеш яга хьалхарча ах шера план 92 процент кхоачашъяьй.

ТРАНСПОРТИ БУВЗАМИ

Къилбаседа - Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене 1975 шера хьалхарча ах шера план 101 процент кхоачашъяьй, цу даькъе мехкдаьтта продукташ чуйоттара план 100,3 процент кхоачаш а еш, мухьаш тӀадоттилга соахка цу хана хинначул 8,4 процент дегӀаденад, хӀаьта мехкдаьтта продукташ чуйоттилга — 5,4 процент.

Халкъа боахама мухьаш дӀа-юха кхахьара план 99,6 проценти пассажираш кхувлилга — 98,7 проценти кхоачашъяьй.

Юкъера лаьрхӀача деннибусн локомотиваrа никъ байтара план 99,7 процент кхоачашъяьй, вагонех пайда эцара план — 94,8 процент, участкови сухала план — 97 процент.

Грозненски отделене вӀашагӀ а елла дӀаяхийтай беза мухь тӀабола 5,9 эзар состав, царца планал совгӀа 2,3 млн. тонн мухь дӀа а хьош, вагонаш дикагӀа йоттар бахьан долаш 1112 вагон кхыча гӀулакхашта мукъаяьккхай.

Автомобильни транспорташ мухьаш дӀа-юха кхахьара 1975 шера хьалхарча ах шера план 103,6 процент кхоачашъяьй, пассажираш дӀа-юха кхувлара — 102,5 процент.

Соахка цу ханарчул 15,6 процент мухьаши 4,4 процент пассажираши дукхагӀа дӀа-юха бигаб.

Грузооборота план 102,8 процент кхоачашъяьй автомобильни транспорто.

Пассажиро-километрий оборот соахкарчул 23,4 процент алсамъяьннай, хьалхарча ах шера план 102,4 процент кхоачаш а еш.

Мах боаккхаш легковой таксица нах дӀа-юха кхувлара план 95,8 процент кхоачашъяьй, е 1974 шера хьалхарча ах шерарчул 28,6 процент дукхагӀа.

Бувзама предприятей продукце юкъарча боарама план 101,1 процент кхоачашъяьй, 1974 шера хьалхарча ах шера хиннaчул 7,9 процент лакхбеннаб предприятей продукце боарам.

1975 шера городской телефонни станцей абоненташ дукхагӀа хилийтара план 100,3 процент кхоачашъяьй, юрташкарча телефонни станцей — 100,4 процент. Радио чуйиллара план бӀарчча республика хьанийцача 109,3 процент кхоачашъяьй.

Кепайоазув доаржалара план 100,8 процент кхоачашъяьй.

КАПИТАЛЬНИ ГӀИШЛОШЪЕЛГА

1975 шера хьалхарча ах шера А. Шерипова цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе болх бе йолаялийтай даьтташ арахеца производство, дукха кхыйола объекташ.

Кхоачаш ца еш йисай производственни мощносташ болх бе йолаялийтара ах шера план. Хьалъянь яьннаяц Дуба-Юртара художественни керамика фабрика, «Дружба» фабрика картонажни цех.

1975 шера хьалхарча ах шера республика халкъа боахамга дӀаяхийтар 145,9 млн. сом капитальни вложенеш, е соахкарчул 7 процент дукхагӀа.

Паччахьалкхен капитальни вложеней чотагӀа болх бе йолаялийтай 54,6 млн. сома мехъя керттера фондаш, царех 6 млн. сома мехъа яраш Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совета доалахьара предприятешка а йолайолийташ.

Паччахьалкхен капитальни вложенешка диллача ах шера план 91 процент кхоачашъяьй республико, гӀишлой-монтажни балхаш дара план — 88 процент.

Подрядни гӀишлошъеча организацеша ах шера план 94 процент кхоачашъяьй.

Шоай низаша подрядни организацеша гӀишлой-монтажни балхаш дара программа 1975 шера хьалхарча шера кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

	план кхоачашъяра процент	1975 шера I ах шу 1975 шерарча I ах шерацца процентащца нийсдича
Республика ерригача а подрядни организацешка гӀолла	96	103
Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене	78	95
«Грознефтехимремстрой» трест	110	116
«Чечингсельстрой» трест	103	99,7
«Чечингазстрой» трест	102	103
«Чеченингушводстрой» гӀишлошъяра управлени	102	108
Жилищно-коммунальни боахама министерства ремстройтрест	106	111

ГӀишлошъеча, хьалхагӀа а санна, дуккхача объекташка дӀа-юха йийкъа леладаьй материальни, ахчан, къахьегама ресурсаш. Цо торо хилийтаяц производственни мощносташ, нах чубаха цӀенош хьалдаьдаха, капитальни вложенеех бизза пайда эца.

Хьалхарча ах шера гӀишлой - монтажни балхашка дӀадодар лохдаьд «Грознефтехимремстрой» тресто, «Чеченингушводстрой» гӀишлошъеча управлене, «Чечингазстрой» тресто. ГӀишлой-монтажни балхашка дӀадодар доагӀачул дукхагӀа хилийтад Нохч - ГӀалгӀай гӀишлошъеча управлене, «Чечингсельстрой» тресто, дуккхача кхыча организацеша.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ВАХАРА ХЬАЛИ КУЛЬТУРА БОАРАМИ ЛАКХБАР

1974 шера хьалхарча ах шерарчул укх шера хьалхарча ялх бетта 3,2 процент дукхагӀа хиннаб республика халкъа боахаме къахьегаш бола болхлойи гӀулакхера нахи.

Болхлошеи гӀулакхерча нахеи юкъера лаьрхӀача бетта эцаш дола алапи 123 сом хилар хьалхарча ах шера, е вешта аьлча, соахка цу хана хиннaчул 2,2 процент лакхделаэ из, ишта алсамдаьннад колхозхошта телар а.

Бахача наха хьатӀадоагӀа ахча 1974 шера хьалхарча ах шера хинначул 7 процент дукхагӀа хиннад. Ахчан доходеши потреблене общественни фондашкара хьадоагӀари алсамдаларо нахага дукхагӀа хӀамаш эцийта а къахьегамхеша Ӏоадер дикка дукхагӀа хилийта а йиш хилийтар.

Общественни кхачан яр а йолаш паччахьалкхени кооперативнии торговле розничии товарооборота боарам 1975 шера хьалхарча ах шера 264,2 млн. сом хилар, е соахка цу хана хинначул 7 процент дукхагӀа.

Общественни кхачан яр а йолаш паччахьалкхени кооперативнии торговле розничии товарооборота хьалхарча ах шера план 102 процент кхоачашъяьй.

Цул совгӀа, потребительски коопераце организацеша моттигерча рынкашка эттача мехех 1,9 млн. сома юртбоахама продукташ ехкай.

Республика тайп-тайпарча мах беча организацеша розничии товарооборота план кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

	1975 шера I ах шера розничии товарооборота боарам (млн. сом)	ах шера план кхоачашъяра процент
Моттигера торгаш	98,7	102
Грозненски горпищеторг	23,3	100,7
Грозненски горпромторг	26,8	102
Грозненски гастрономторг	15,0	104
Грозненски универмаг	18,8	104
Гудермесски горсмешторг	4,5	107
Столовей, ресторанний, кафей трест	8,0	99,9
Грозный станце ресторан	1,3	105
Гудермес станце ресторан	0,9	100,7
«Грознефть» объединене УРС	26,1	100,8
«Грознефтехимзаводы» объединене ОРС	15,6	104
Къилбаседа-кавказски машиннаькъа Грозненски отделене ОРС	8,4	106
Хьун боахама управлене ОРС	1,9	103
Мелиорацеи хин боахамен министерства ОРС	1,5	102
Аптекоуправлени	1,9	100,3
Союзпечать	2,9	100,7
Книготорг	1,5	102
Горплодоовощторг	4,6	116
Потребительски коопераци	9,0	102

Бахача нахага керттера кхачани промышленнии товараш дохкилга 1975 шера хьалхарча ах шера 1974 шера хинначул алсамдаьннад:

дулхи дулха продукташи	— 24 процент
дулха даьтта	— 18 процент
цӀенача шурий продукци	— 3 процент
Зил	— 5 процент
барзкъаши чухьнахьа дувхаду барзкъаши	— 15 процент
телатах баь кога гӀирс	— 9 процент
мебель	— 5 процент

1975 шера хьалхарча ах шера бахача наха бытовой гӀулакхаш деча министерствай моттигерча промышленноста министерствай предприятешка мах беча организацешта деннад 16,5 млн. сома товараш, товараш лоатталара ах шера план 115 процент кхоачашъяьй.

Хьалхарча ах шера дӀахо а дегӀаденад бахача наха бытовой гӀулакхаш делга. 7,6 млн. сома мехъа гӀулакхаш даьд бахача наха, е 1974 шера хьалхарча ах шерарчул 10 процент дукхагӀа, цу даькъе юрташка бахача наха — 15 процент дукхагӀа.

Бахача наха бытовой гӀулакхаш дара план 103 процент кхоачашъяьй республико.

Бахача наха бытовой гӀулакхаш дара ах шера планах лоархӀаяьяц культура министерство, социальни Ӏалашон министерство, ДОСААФ республикански комитет, респотребсоюз, дуккха кхыйола а организацеш.

Паччахьалкхен капитальни вложеней чотах хьалхарча ах шера хьаллаьд 50,4 эзар кв. м. йола нах чубаха цӀенош. Нах чубаха цӀенош хьалдара хьахийцача вхчах пайда эцара план 73 процент мара кхоачашъяьяц, хӀаьта нах чубаха цӀенош хьалдаьдахара план— 58 процент.

Хьалхарча ах шера сетевой а коача а газ чуйиллай 5,7 эзар квартирачу, шера план 11,5 эзар квартира йолча.

Чакхдаьннача ах шера дӀахо а дегӀаихай халкъа образовани, Ӏилма, культура, унахцӀено лораелга.

Республика общеобразовательни школашка массанега а юкъера дешар дешийтилга чакхдоаккхаш латт. Иштедаьннача дешара шера дийнахьарча, сайриийнарча, заочни школашка дешаш хилар 289,3 эзар бери кагирхойи. Цул совгӀа, профтехучилищашка, йиза юкъера образовани луча группашка дийшар 34 эзар саго. Профессионально - технически дешар дийшар 13 эзар саго.

1974 — 1975 дешара шера школаша арахийцав йиза юкъера образовани яххарах аттестат деина 15 эзар саг.

Лакхерчеи юкъерчеи дешара заведенешка дӀадахача дешара шера 26,6 эзар студенти дешархои дешаш хилар. Цу дешара заведенеша халкъа боахама дуккхача доакъошта 6 эзар гаргга специалист кийчвир.

Республике бахача наха гӀулакх деш я 442 библиотека. Цул совгӀа, предприятешка, учрежденешка я техническии специальнии библиотекаш. Республика библиотекашка да 10 млн. совгӀа книжка.

Клубашка, культура двореца шка, кинотеатрашка, ахкарча майдашка болх беш я 360 киноустановка, царех 228 шера йоккха экрани шера формати йолаш я.

Республика городаштеи юрташтеи гӀулакх деш и болх беш ши программа йола телецентр, арадувл 4 республикански, 14 районни, 25 дукха тираж йола газеташ, цар юкъара шера йола тираж 45 млн. экземплярал совгӀа я.

Республике бахача наьха унахцӀено лораеш ва 2,5 эзар лор, 8 эзар саг гаргга юкъерча медперсонала болхло. Наха медицински гӀулакх деш я 732 больница, амбулатори, поликлиника, диспансер, фельдшерски пункт, кхалнаьхен берийи консультаци, дарбани профилактически новкъостал ду кхыйола а учреждени. Республика дарбани профилактически учрежденешка 14 эзар менги ба.

Тайп-тайпарча ведомствай доалахьа я школе даха ха йоацача берий 317 беши яслий, цига да 30 эзар гаргга бер.

* * *

НийслагӀча пятилетка тӀеххьарча шера шоллагӀа ах шу дӀадоладаьча Нохч - ГӀалгӀай АССР къахьегамхоша шоай дерригa низаш тӀадерзадаьд 1975 шерен бӀарччача пятилеткан пааанаш, социалистически декхараш, встречни планаш ханал хьалха кхоачашъяра. Республика къахьегама коллективаша шерра социалистически яхь йоаржаяьй КПСС XXV съезда яха ма-йоаггӀара накъаяхара.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Статистически управлене.

ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ — КЕРТТЕРЧАРЕХ ЦАІ

Арахецача продукце стандарташи технически хьалаши доагІача тайпара хилийтар да стандарташтей измерительни техникаи йолча Нохч-ГІалгІай госнадзора лабораторе кертера дехкар. Из ларде а дуванаш къахьегаш ба цу болхлой.

Шоаш моллагІча предприяте хьожача хана массеза а цар теркаме лувц метрологически дакъе производство Іалашъяр: дистара средствааш нийса хьакъоастаяри царех пайда эцари, царех пайда эцара эца хьалаш Іалашдар. тІахьожамеи дистареи дикагІйола методаш производствана юкъейоахьар. Цул совгІа госнадзора лабораторе коллективо предприятешка, организацешка хьажара керда методаш лех.

Метрологи арахецача продукце дикала лард я. Из кхоачашдаьнза дергдоаца закон хІанз а тІехьа Нохч-ГІалгІайчеп цхьайолча промышленни предприятеша тІакйидац. Царех я республикера кирпишкаш арахеца предприятеш.

Дукха промышленни объекташ, наха чубаха цІенош, кхыйола гІишлош хьалъярца дувзаденна кирпишк дукха арахеца а гІерташ цун дикал лоадам боаца гІулакх лоархІ цу предприятей кулгалхоша. Из нийса дац. ГІишлошъераште чІоагІа эш лакха дикал йола гІишлон материалаш, хІана аьлча хІанзарча хано дІа мадеххара хьалъеш латта гІишлош дикен хозен хила езаш я.

«ШоллагІча квартале госнадзора лабораторе болхлой хьожаш хилар Старопромысловски, Гудермесски, Назрановски кирпишкаш ю заводаш, иштта цхьоалагІеи шоллагІеи гІишлон материалий комбинаташ метрологически дакъе мишта Іалашъяь. Кирпишк еча цІенхаштта кхоачамбоацараш хилар гучадаьлар. Масала, Старопромысловски кирпишкаш еча заводе производствецйи процесса лоархІамегІарча участкашка нийса чакхъяхац цхьайола контрольно-измерительни процессаш, кирпишк еча тІахьожам лоаттабац. Паччахьалкхен стандарташа дІа мадеххара яц кийчъю кирпишк. Из бахьан долаш реализаци ца яйташ соцайир 38 эзар кирпишк.

Гудермесски кирпишкаш еча заводе кирпишк йокъаелгеи йоттилгеи нийса леладац. Цудухьа брак йолаш хул арахеца кирпишк. Из бахьан долаш брак а яь реализаци ца еш соцайир 62 эзар кирпишк.

Назрановски кирпишкаш еча заводе йоацаш я эшаш йола измерене средствааш, царна метта пайдана йовцачарех пайда ийбу. Кирпишк кепайохачей йокъаечей участкашка нийслу уж кхоачамбоацараш. ЧІоагІача хьисапе кирпишк ца йотташе йоагІачул тІехйотташ моттигаш нийслу. Из бахьан долаш уж йиттІе хул, стандарташа мадеххара хилац. Из бахьан долаш реализаци ца еш йисар 10 эзар кирпишк.

Грознерча № 1 йолча гІишлой материалий комбинате хьежачул тІехьагІа гучадаьлар измерительни приборий обменни фонд эсала хилар. Цудухьа туннельни пешкашка болх беш я еха йола приборааш. Цар нийса хьахьокхац кирпишк яттара йола температура. Брак йолаш арахец кирпишк. Комбинате арахийдача продукцех 80 эзар кирпишк реализаци ца яйташ соцайир брак йолаш хиларах. Лакхе доаладаьча масалаша хІахьокхаш ма-хиллара технологически процессашта тІахьожам бара йола измерене средствааш яц лоархІамегІа йолча производственни участкашка. Цунца дувзаденна арахеца продукци а эсала я.

Укх тІеххьарча шинакъа шера Нохч-ГІалгІайчен кирпишкаш арахецача предприятеша йоагІача тайпара йоакхо яц метрологически служба. Цу гІулакха цІенхаштта уйла е еза Нохч-ГІалгІай промстройматериалий объединене кулгалхоша.

Дукха ха йоацаш е бешкаш еча Урус-Мартановски деревообрабатывающи цеха метрологически служба мишта хьежар тха болхлой. Цул тІехьагІа гучадаьлар нормативно-технически документане мадехххара цига кийчъю продукци ца хилар. Бешкаш хьеш йола ардакх йоагІачул тІаьдагІа я. Иштта из хиларах брак йолаш хул ардакхах хьаяь бешкаш. Продукци брак йолаш хилара керттера бахьан да нормативно-технически, конструкторски, технологически документацеш ца хилар. Леспромхоза цох хинна зе 7520 сом да. Укх шера ара мел хийца продукци реализаци ца яйташ соцаяьй, гособюджете дІачудахийтад 200 сом. Уж белгалдаьха кхоачамбоацараш цІендаь дІа а даьха тоай болх тоабе дехкарийла я лакхе цІераш яьа предприятеш.

И. МАЙРАК.

ХЬАЙБАШ МЕЦА ХУРГДАЦ

ТІетІеІа доакъар Іалашдеш ба «Ермоловский» совхоза къахьегамхой. Ши бІаь гектара тІа кенаца дІайийна люцерне хьокхаш ба уж. Из болх беш къаьстта дика къахьег механизатораша Таипов Мохьмаде, Имаев ТІауса. Балха норма юкъера лаьрхІача 160—180 процент кхоачаш ца еш ди дІадахийтац царех хІаране. Иштта дика болх бу хьекха бу цхьан метте гулъеча Вангаев Тапе, йол ферме дІакхухьача Сугаипов Адлана, Адланов Махьмуда, аьла холаш хьалдуттача Юсупов Юнуса, Ибрагимов Сулумбека. ХІанзале 400 тонн совгІа дика йол Іалашъяьй цар. Из еррига ферме дІайихьа дІа а оттаяьй.

ЙоагІа йоакхо ю совхозе баьций витаминни хьоар даккхара а. АВМ-0,4 яхана агрегата машинисташа Магомадов Еурсас, Дагаев ИсмаІала хІара дийнахьа юкъера лаьрхІача итт тонн баьций витаминни хьоар доакх. Агрегатага моша доакъар хьатІакхухьаш, баьций хьоар галешка кхудуллаш, галеш дІатегаш, кхыдар, деш Магомадовнеи Дагаевнеи доккха новкъостал ду дешархоша ёьжараша Айдаровгlар Хадишатеи Сацитаси, Гереханова Даще, Курбанова Асяс, кхычар.

Боахаме хІанзале 420 тонн баьций витаминни хьоар даьккхад, план 560 тонн йолаш.

Иштта, хьайбашта тоъамболаш доакъар Іалашдара деррига низаш оарцагІдаьха болх беш ба «Ермоловский» совхоза къахьегамхой.

Я. ЦУЕВ.

БРИГАДЕИ ЦУН КУЛГАЛХОИ

Нохч-ГІалгІай гІишлошъереча управлене специализированни СМУ-10 гІишлошъереча бригадашта юкъе эгара дикагІа лоархІачарех я Ежков Борис Александрович керте латта монтажникий бригада. Пятилетка шефашка Спец СМУ-5 бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье даим хьалха латташ хьайоагІа из. Цхьа смена дІаяхийтац бригада гІишлошъераша сменни норма 130—140 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа шоай ихе шера дІадани хІанзлохьа дика тІехкхоачашъяьй цар.

ХІанз Грозне хьалъеча гІишлошта юкъе лоархІамегІа дола быта цІа хьалдеш я Борис Александровича бригада. Вай мехка цІи хезача гІишлошъечун Зболина методах къахьегаш я из.

— Цу методах къахьегар чІоагІа пайдане да, — йоах бригадира. ХІана аьлча гІишлон материалашца Іалашо яр дукха дикагІа лел. Иллача хана объект йистеяккхача йоккха преми лу бригадерча гІишлошъерашта. Хьалха саьна каст-каста балхара дІабуалаш хувцалац болхлой. Цар дика кхетаду хьалъе йолаяь объект йистеялалехьа шоаш балхара дІабаьлча луш йола преми а йовш дукха зе хуг, лилга.

Ше керте латтача коллектива къахьегам кхетамца вІаштІехьбаьккхаб Борис Александровича. ХІара дийнахьа Іуйрийна болх дІаболабалехьа бригадера гІишлошъераш дІахьа хьожабу тайп-тайпарча участкашка. Шоай балхах дика а кхеташ йоккхагІа опыт йола гІишлошъераш бехкткхамегІарчеи халагІчеи участкашка хьежабу. Балха ди чакхма даьлленгехьа цу дийнахьа кхоагІдаьншари кхоаца бе беза болхи дІабовзийт болхлошта. Цхьан минута а болх сеца юкъ ца яккхийтара ханнахьа оарцагІа ваьле тІаяхь эшаргйола гІишлон материалаш. Цудухьа бригада балха тІа хьовзам хинна моттиг нийслац.

Дика кулгалхо хилерал совгІа дика организатор, наставник ва Борис Александрович. Цо шийн опыт дІа а луш гІишлошъереча балхах кхетавь иттех специалист ва бригаде. Укх тІеххьарча хана юв. Ежкова кийч е вь хьинаре къахьегачарех ва монтажник Будавский Сергей Иванович. Шийн хинна учениках мелла дика къахьегаш бале а каст-каста царна тІаволаш ца хоав дІахьехаш, хьехар деш хул бригадир. Цхьабараш йоккхагІа опыт йолча гІишлошъерашта тІачІоагІбу цо.

— ЛерттІа шийн декхараш кхоачаш а деш бизза шийн болх кхоачашбер са новкъост а ва везаш вола саг а ва, — йоах Борис Александровича. Аз бечул кхычо бу балаф ер болх яхаш атто лехача сага тха коллективе моттиг яц.

Ше болх беш воллашехьа Ростовски гІишлошъереча института кхоалагІа курс заочно дикеи тІехдикеи чаккхйоаккхаш ва Борис Александрович.

Иштта волча бригадира управленерча гІишлошъерашта юкъе эгара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи елар. Цу цІера сий даим лакха а лоаттадеш хьинаре къахьегарах дукха совгІаташ тийннад цунна. Укх шера ЦхьоалагІча мая шийн цІи тІалатташ сахьат а луш «ИйслагІча пятилетка ударник» яха сийлон цІи елар. «1974 шера социалистически яхье котаьлнар» яха сийлен знак еннай, кхыдола совгІаташ тийннад. Цар бІуболийта КПСС XXV съезда сийна тІа йийца социалистически декхараш кхоачашдеча кхы а хьинар айдаь къахьегаш ва Борис Александровичи из керте латта коллектив.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) монтажника С. Будавскена пенаш мишта дотта деза хьехаш ва бригадир, наставник Б. Ежков.

А. ПОНАМАРЕНКО сурт.

ДИКА ХЬУВКЪАМ КХЕБАРА — ЛОАРХІАМЕ ГІУЛАКХ

Дика хьувкъам кхебара гектара лоархІаме да юрта боахама культурашта шийн хаанахьеи боарамагІеи хий диллар. Цунна тешал ду опыташа а. Иштта хий дуллача цхьан гектара тІара чуэца хьувкъам 2,5 дукхагІа хул хий ца дуллача цхьан гектара тІара чуэцачул.

Республике хий дуллаш дола деррига лаьтта дІалаьрхІача 120 эзар гектар да. Соакха республике чуийцача ялатах 28 процент хий дуллача кхашкара чудера, хІаьта шекара свекла — 27 процент, баьцадараш — 85 процент чуийцар. Хий диллараx нийсса пайда эцар бахьан долаш юрта боахама культурий дикка хьувкъам кхебеш дукха колхозаши совхозаши я вай республике. Иштта, соахка хий дуллача кхашкара хІара гектара тІара «Гудермесский» совхозе — 34 центнер., «Автуринский» совхозе — 36,2 центнер, хІаьта Назрановски района «Красное знамя» яхача колхозе — 31,5 центнер ялат чудера. Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозе хий дуллача лаьтта хІара гектара тІара 60,5 центнер фуаллаьха хьажкІаш чуийцар.

Кхы а дукхагІа хьувкъам чубахь къаьст-къаьстача бригадашкеи звеношкеи. Цунца цхьана еррига республика хьайийцача хий дуллача кхашкара чубахьа хьувкъам хила боагІачул, кхебе йиш йолчул кІезигагІа ба. Къаьстта лоха ба хий дуллача кхашкара чуэца ялатаи доакъараи дІаювча культурий хьувкъам.

Фуд бахьан? Дукхача боахамашка шийн ханнахьа чаккхдахац вегетационни хьисапе, чудуийташ хий диллара балхаш. Лаьтта боарамагІа дузадац хица.

Иштта, соахка хий дуллача лаьтта 30 процент мара чудуийташ хий диллаяар. ХІаьта вегетационни хьисапе — 50 процент.

Хий диллараx боагІа пайда эцилга во вІаштІехьдаккхар бахьан долаш планагІа дІалахийта лийоххІачул дукхагІа хилар ялат кхедарга дІадахар.

ИйслагІча пятилетка укх тІеххьарча шера хий дуллача кхашкара планагІа 131,1 эзар тонн ялат, цунах 20,2 эзар тонн дуга, 29,3 эзар тонн хьажкІаш чуэца дезаш ба республика юртбоахама къахьегамхой. ХІаьта шекара свекла — 66,7 эзар тонн. баьцадараш 122,7 тонн чуда дезаш ба.

Хьалхашка латта декхар кхоачашдара чудуийташ 51,7 эзар гектар лаьтта хий диллар республике, план 45,6 эзар гектар йолча. ХІаьта гуьрахьа йийнача культурашта лаьрхІа 28,2 гектара тІа хий диллар чудуийташ. Юртбоахама культурий хьувкъам алсамбаккхара шийн ханнахьеи йоагІаши я йоакхо я из.

Цунна цхьана, ахка декъа латташ доллаше а вегетационни хьисапе хий дуллилга во вІаштІехьдаьккхад республике. Маьт бутт чаккхбоалаш чухийцар хий республика хиаз система дерригача каналашкаI. Цхьабакъда цунах пайда эца, кхашка вегетационни хьисапе хий дилла май бутт болалуш мара болабалазар дукхагІйолча колхозашкеи совхозашкеи. Из бахьан долаш гуьрахьа йийнача культурашта вегетационни хьисапе хий диллара дикагІйола ханаш тиллийтар.

ХІанз республике гІолла вегетационни хьисапе хий дилла езаш хиннача культурех 16 эзар гектара тІа яраш цхьа хий кхийттаяц. Царех Гудермесски районе — 4 эзар гектара тІа яраш, хІаьта Сунженски районе — 3,4 эзар гектара тІа, Надтеречни районе — 2,4 эзар гектара тІа, Грозненски районе — 2,8 эзар гектара тІа яраш йисай хий ца дуллаш.

Тайп-тайпарча культурех дийнача хий дуллача лаьтта ялата дІайийнача хьажкІех — 3 эзар гектар, доакъара 5 эзар гектар, хІаьта доакъара йийна культураш — 4 эзар гектар йисай хий ца кхоачаш.

Доакъар Іалашдара къаьстта дика торо луча тІулакха сана, боккха теркам тІаботхийт вай мехка хий дулла культурни даьгІенаш вІаштІехьъяхара. Йоакхо ю цу гІулакха вай республике а. Цхьабакъда лаьтта пайдане йола тІоадал 60 процентага кхачалца кІезигъенна йоллаше а, ши эзар гектара тІа йола культурни даьгІенаш хий ца дуллаш латт.

ХьажкІий хьувкъам алсамбаккхара, хІанзарча Іалама хьалашка, цу культура кІезигагІа дале кхоза вегетационни хьисапе хий дилла деза. Цхьабакъда хий дуллача кхашка йолча хьажкІех 60 процент хІанз а цкъа мара вегетационни хьисапе хий дилла яц.

Фуд бахьан?

ХІанз республика хиаз система каналашка гІолла секундагІа 106 кубически метр хий чаккхдоал. Из хий 7000 гектар совгІа лаьтта Іобаде тоъам болаш да. ХІаьта хий дулаз 3—4 эзар гектар мара дац. Из кхоачамбоацар нийсденнад республике догІан хьисапе хий дуллаш йолча 626 устачовкаех хІара дийнахьа болх беш 300—400 мара ца хуландаь. кулгкара тІахецаш хий дуллилга во вІаштІехьдаьккхандаь. дукхагІдолча боахамашка бийсашка хІанз а хий дуллаш довцандаь. ХІаьта байсан хий диллар. дийнахьа дуллачул дукха пайданегІа да.

Уж кхоачамбоацараш дІахо йолача хана ла йиш яц. Хий дуллилга нийсса вІаштІехьдаккхара деррига низаш оарцагІдаха деза колхозийи совхозийи кулгалхоша. Хий диллараx мел пайда боал ца хоаш бІараш е ха безам боацараш из гІулакх мел пайдане да кхетабе беза.

В. ТУГАНОВ,
Нохч-ГІалгІайчен минводхоза воккхагІвола инженер.

СОМИЙИ БАЬЦАДААРИЙИ БЕШАМАШКА

Элати лаьттанцара йоалеш продукташ дукханІа яхара тІехьа шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегача Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский» яхача совхоза соми баьцадаараши леладераша шерагара шерага дика толамаш доах.

ХІанз балхаш сихленна ха я цар. Сом чуэца болабаьб совхозе. Сом чуэцара а из паччахьалкхенга дІабалара а хьалха латт Хачукаев Сайд-Ахьмада кулгалду коллектив. ХІанзале 420 центнер Іажаш паччахьалкхенга дІабеннаб. Иштта хьинаре къахьег № 5 йолча Парниев Шерипа кулгалдеча бригада членаша, хІанзале хьагул а баь кхо бІаь центнер Іажаш дІачубеннаб цар.

Къаьстта бехктоккхамеи хален ха я хІанз баьцадаарий кхашкара яр. Ахкан дІайхача деношка хиш деххаш, кхьча баьцадаараш, чуэцаш бешамашкара балхаш сихлаьд баьцадаараш леладераша а. ХІара дийнахьа керда хьахул папсаш, кабачкеш. Уж ца йоаккийташ чуерзае еза

— Мукъа ха хІанз я а яц тха, — бехказвала гІерташ санна, мож яьннача юхь тІа кулг хьеккаш, йоах № 2 йолча бригада бригадира Исмаилов Сулумбека. Цун коллективо массехк дийнахьа 12 тонн баьцадаараш чуийцад.

Иштта хьинаре къахьег Т.-Хь. Зайнутдинова, Б. Баташова бригадай баьцадаараш леладераша.

А. ЗАЙНУТДИНОВ.

ТАДЖИКСКИ ССР. СССР 50 шу дизара цІерагІча Душанбински швейни производственни объединене коллектив графикал хьалха а яьнна къахьегаш я. Цехашка тІехь-тІехьагІа дукхагІа хул коммунистически къахьегама ударникаш, ийслагІа пятилетка хана хьалха кхоачашъяра тІехьа къовсам лоаттабераш.

Предприяте партийни бюро хадданза хьожаш я цехашта, службашта, бригадашта, къаьст-къаьстача производственникашта юкъера къахьегама къовсам мишта лел, берригаш юкъеозаш вІаштІехьйоакх яхь, нийса пайда эц моральнии материальнии стимулех.

Дукха болх бу коммунисташа къонача болхлошта кхетам луш, уж профессиональни Іомабеш, цехашка шерлуш бозгІа наставничества болам.

ТІехдика производственница, хьинаре общественница, коммунистически къахьегама ударница, ялх бера нана йолча коммуниста М. Мавляновас еррига шийн говзал, дега йІоахал дІалу къона болхлой кхетабара, Іомабара.

СУРТА ТІА: Мавлянова Мушар (аьттехьа) шийн ученицаца Саигова Сайлонбецеи (юкъера яр) Устинова Юлеци беседа еш я.

Л. ОКУНЕВЕИ Р. ПОЗДНЯКОВЕИ сурт.

ТАСС фотохроника.

ЭНЕРГЕТИКА: ДЕГІААХАРА ТОРОНАШ

Вай доаккхача деррингача дуьнена юкъе мехкдаьттои газои лоаца дакъа укх тІеххьарча ткъаьх-ткъаь итт шера дикка доккхагІа хиннад вай мехка. 1955 — 1974 шерашка 51 процентагара 65 процентага кхаьчад из. Цхьабакъда, деррингача дуьнен тІа а санна, вай цига мехкдаьтталои газалои дукхагІа ба кІор. КІор боаха технически средствааш эргайоахаш тоаяро экономически гІойле йоккхагІа хулийт доагора цу тайпах пайда эцарах. ХІаьта а цхьайолча, гуччахьарча хьисапагІа кІор боахача моттигашкара баьккхача кІорах боала пайдеи мехкдаьттахи газахи боала пайдеи цхьатара оархІа мегаргболаш ба. Цудухьа боккхача лоархІаме да техника керда средствааш юкъе а кхувлаш дІахо кІор дукхагІа бахар.

Хадданза мухь тІа а болаш болх бе лаьрхІа («базисни станцеш» оалаш яраш) йоккхий йІовхала электростанцеш (ТЭС-аш) вай мехка хьалхагІа а санна, хьалъергья кІор боабергболаш. Электроэнергех пайда массанахьа цхьатара эцаш ца хиларца дувзаденна тІа-тІа боккхагІча лоархІаме хул эгара дукхагІа электроэнерги эшача хана мара болх бе ца йолайолийташ йола «пиковни» яха энергетически установкаш а. Уж дикагІа я газа хьисапеча е коачача доагораца болх бергболаш хьалийча.

ЙІовхала энергетике техническа прогресса лоархІамегІара лостамаш да: йоккха давлени йолча хин Іанарах пайда эцар, энергетически блокий низ лакхбар, автоматизаци яр. Цу деррингача хІамаша новкъостал ду доагорах кхоме пайда эцара. Цу гІулакхага диллача къаьстта гІойле йолаш я теплофикаци, вешта аьлча электроэнерги йІовхали теплоэлектроцентралашка (ТЭЦ) цхьана яхар.

ДІахо пайда эйцача геттара гІойле ергйола энерги духъювла цхьаькха къаст — ядерни доагор. Дунен тІа эгара хьалхара атомни электростанци (АЭС) вайна ма-хаьра, 20 совгІа шу хьалхагІа болх бе йолаялийтар город Обнинске. Цу хана денз цу наькъагІа дукха хІамаш карагІдаьннад. ХІанз доагора массаэрча тайпай ресурсашта тІьна йолча районашта АЭС-о йоаккхача энергега бола мах кІезиг-дукха лохагІа ба йІовхала станцешка йоаккхачох бодачул. АЭС-аш хьаяра проблема энергетика дегІайоалаяра дакъе лоархІамегІчарех цаІ а хинна дІаэттай.

ХІанзара АЭС-аш йІовхала нейтронашца болх бу реактораш а йолаш я. Цу тайпарча реактораша бокъонца еррига нех а пайда эцар уран-235 мара, хІаьта уран-238 цхьа процент гаргга мара, еце а, уж чуоттаяь АЭС-аш хІанзале а шоаш пайданагІа хилар хьахьокхаш я. Укхаза лоархІаме декхараш да: реакторий низ лакхбар, АЭС-аш хьалъешиш бокъонца караерзаеши йоаха ханаш лоацъяр, температура лакхагІа йола реактораш хьаяр. Геттара пайдане хургдаьнна хеташ да «ахниковн» АЭС-аши боккха низ бола ТЭЦ-аши хьалъяр.

Атомни энергетика дегІайоалаяра дакъе керда этап хургья сихача нейтронашца болх беча реакторех шерра пайда эцарах. Цу тайпарча реактораша йІовхала нейтронашца болх беча реактораша чул дукхагІа йиш хулийт Іалама ядерни доагорах массехк иттаза дикагІа пайда эца.

Сихача нейтронашца болх бу эгара хьалхара опытни реактор 1955 шера хьаяьр вайнга. Каспийски форда йистте Шевченко яхача городе хьалъяьй сихача нейтронашца болх беш йола 350 мегаватт низ бола реактор. ХІанз хьалъеш латт 600 мегаватт электрически низ бола сихача нейтронашца болх бу реактор. Сихача нейтронашца болх беча реакторех шерра пайда эцар дукха чоалхане технически проблемаш къоастаярца дувзаденна да. Сихача нейтронашца болх бу реактораш латта АЭС-аш 10—15 шу даьлача гІолла хийцца хьалъе йолаяларга доглаха йиш йолаш да вай.

ХьалхагІа а санна боккхача лоархІаме я гидроэнергетика. Деррингача дунен тІарча хиш тІа хьалъеча еррингача гидроэнергетически станцеша шера 33 миллион киловатт-сахьат электроэнерги йоакх е 3,8 миллиард киловатт низ болаш я. Цхьабакъда, экономически гІойленагІа хилар теркалдича, цу берригача низа дикагІа дакъа гаргагІчох мара пайда эца безац. Цо юххера а 1 миллиард киловаттал кІезигагІа низ лургба, хІаьта вай хана гуш дарашка хьежача из сел дукха а бац. Гидроэлектростанцеш тоъал гІойленагІа я хин энергоресурсаш кхоачалургйоацаши цар йоаккхача энергега бода мах геттара лохен хиларах. Цар водар фуд аьлча — уж хьалъярга дукха мах болаш хилар. Вай мохк кхычарца нийсбича гидроэнергетически ресурсашта бІаьхи ба. Деррингача дунен тІарча хиний энергетически низах 12 процент гаргга вайнга ба.

Гидроэнергетика дегІайоалаелга низ болашагІа йола ГЭС-аш тІа-тІа дукхагІа хьалъяреи йоккхагІйола гидроагрегаташ тІа-тІа дукхагІа хьаяреи, ГЭС-ий каскадаш хьалъяреи гидроэнергетически ресурсех комплексно пайда эцареи наькъагІа лел (электроэнерги яккхара, лаьтташка хий деххара, хица кхоачам бара, кемаш лелара хьалаш тоалара)

Боккхача вай мехка хьалашка къаьстта лоархІам болаш да гаьна йолха ІалаьІмате экономични электропередачай линеш йола низ бола энергетически системаш хьаяр. ХІанз вайцига я 750 киловольт напряжени йолча переменни токацеи 800 киловольт напряжени йолча массазарча токацеи болх бу электропередача линеш. Массазарча токаца болх бергбола Казахстанера Центре йода лини хьалъяра балхаш деш латт хІанз. 2500 километр йІаьха хургья из, цун напряжени 1500 вольт хургья. Цу лине чу гІолла мехка европейски дакъа промышленни центрашка ухаргья Казахстанерча кІор боаллача йІаьхийча моттигашка (Экибастуза район) хьалъяьча низ болча ТЭЦ-аша тергйола энерги.

ДІахо йодача хана Мялхбоалеи СибарегІара мехка малхбузехьарча дакъа электроэнерги тергйола 2200—2400 эзар киловольт напряжени а йолаш массазарча токаца болх бу электропередача линеш хьалъе йийзача мег. ХІанз Іилмахошта хетачох, лоархІамегІеи дІахо гІойленагІеи хургда энерги духъювлача кердача моттигашка управляеми термоядерни синтез хьаяр. Кхы а езагІа йола водорода изотоп—тритит йоалла дейтери йоагаяро йиш хулийтаргья радиоактивни вещетваш геттара кІезига хьаюлаш йола ІалаьІмате дукха энерги яха. Кхы а дІахо ха гаьнагІа яьлча сихха цхьа дейтери йоагаергьяц ала а дац. Из дарегІа я, хІаьта цун ресурсаш боарам болаш дукха а я.

Управляеми термоядерни синтеза проблема къоастаяра болх беш ба дукхача мехкий специалисташ. Керттера уйла тІайохийт плазма ювахъовлара, йІоахъяра, цунна термоизоляци яра проблемана.

ХІанз советски Іилмахоша хьаяьй вІашкаэтта низа линеш а йолаш йола тороидальни магнитни болгий хьисапера установкаш. Цар чу электроний температура Кельвина 20—30 миллион градусагеи ионий температура Кельвина 7 миллион гаргагча градусагеи дІакхоачаяьй. Цу хана плазма 0.01—0.02 секунде латт.

Цу дакъе дІахо деча балхий программа тІа оттадаьд ше-ше хьаллоаттаю термоядерни реакци лоталургйола термоядерни установкаш («демонстрационни реактораш» оалаш яраш) хьаелга. Цу гІулакха ионий температура Кельвина 100 миллион градусагеи хІаьта плазма латташ йоаккха ха из ше кила йоагІача тайпара лакх а йолийташ секундагеи кхоачаш хила еза. Специалисташта хетачох, «демонстрационни реактор» дезткъалагІа шерашка хьае йиш хургья. Цул тІехьагІа кхоачаде доладала мегаргда управляеми термоядерни реакцех пайда эцара ларда тІа электроэнерги яхара декхараш. Карара бІаьшере чаккхйоалаш практически решенеш кораяргеи эгара хьалхара промышленни термоядерни реактораш хьалъяргеи догдаха йиш йолаш да гІулакх.

ДІахо йодача хана пайданагІа хургья аьнна хеташ я электричество яккхара магнитогидродинамически (МГД) метод. Хьувш дола доакъош генератора шийн ца хилара лаьгла тІа латташ я из. Цо торо хулийт геттара лакхача, практически Кельвина 3000 градусагв кхоачача температурах пайда эца. Цунца дувзаденна установко пайдана беча балха коэффициент 60 процентага дІакхоачае йиш я, ТЭС-ашка, кхыметел эгара дикагІа йола варианташ хержача а, из 40 процентал тІех ца йоалача метте. ХІанз къоастадеш да МГД цхьа миллион гаргга киловатт низ бола генератор а латташ йола промышленни установка хьаяра дешаш.

Къамаьл чаккхдоалаш — юкъара маІан дола массехк дош. Тха специалисташта хетачох, укх гаргарча итт шера, XX-гІа бІаьшере чаккхъялале хІаьта а, адамлено шерра пайда эцаргба доагора классически тайпаехи (кІор, мехкдаьтта, газ) ядерни энергехи. ДІахо йодача хана цар еррига ресурсаш мел хургья ха хала да: Лаьттан минеральни ресурсаш хІанз а бокъонца кхоачам болаш Іомаяь яьннац. ХІаьта а, хІанзарча экаией боарамо йиш хулийт условни доагорана лаьрхІача деррингача дунен тІарча кІора, мехкдаьтта, газа запасаш 13 000 миллиард тонн гаргга хила мег ала. Царех 11200 миллиард тонн гаргга кІорана кхоач.

Лаьттен чена шкара хьалйоахалургйола ресурсаш дукха а кІезигагІа я. Уж хургья: кІора яраш — условни доагора 2.800 миллиард тонн (хетаргахьа йола запасаш 25 процент), мехкдаьтта яраш — 370 миллиард (50 процент), газа яраш — 500 миллиард (хетаргахьа йола запасаш 80 процент). Доагора ресурсаш кІезига яхкаш аьнна хеташ да хІанз а лархІанза йолча, мехкдаьтта гІомарашка

1973 шера дунен тІа пайда ийца еррига энергоресурсаш (царна юкъе керттера моттиг ховш ма-дарра, кІоро, мехкдаьтто, газо дІалоац) условни доагора 9 миллиард тонн гаргга хилар. Нагахьа санна карара бІаьшере чаккхйовлаш из шера 25 миллиард тоннага кхоачаргхилар а (хетараш иштта да) мел эшаш йола энергоресурсаш доагора цу тайпай чотах хургхилар а мегийтача, 2000-ча шера пайда эцаргболча боарамагІа уж ресурсаш адамленна 150 шера тоъаргья.

Декъалуш долча ядерни доагора — ураней тореи — дуьнен ресурсаш меллай ха кхы а хагагІа да. Цхьабакъда дукхагІболча специалисташта хетачох, уж запасаш, нагахьа санна царех сихача нейтронашца болх беча реакторашка пайда ийцача, шоай энергетически эквивалентага диллача дуккха а дукхагІа я доагора химически тайпай запасел.

Цигара лоархІам бе мегаргба, адамле доагор доацаш йисара кхерам хург ца хилара. Массайзача доагорен декъалуча ядерни доагорен ресурсаш кхоачаялале дуккха хьалхагІа Іомаергья энерги духъювлача кхыча, дуккха а доккхагІча хьастех пайда эцара методаш.

Владимир КИРИЛЛИН,
академик, СССР Министрий Совета Председателя заместитель, Іилман техникаи дешашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета председатель.

(АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЮГОСЛАВЕРА ХОАМАШ

ГОРОД-ТУРПАЛ

Кортамукъален чIоагIле оал Югославе Цетинье яхача дукха йоккха йоацача черногорски городах. ШоллагIа дунен тIом хиннача шерашка фашисташта дукъаларча боламе дакъа лоацаш хиннав цига бахача нахах хIара кхоалагIа вар. Майрали дешали бахьан долаш царех шовзткъеи бархIеннa халкъа турпал яха цIи еннай. Оккупанташца тIом беш лийгача партизаний дешалеча гIулакха хетадь гелахи тIоехи даь дукха памятникаш да укхаза, вIашагIдехка илдеш, яздаь книжкаш, халкъа багахбуецам ба.

Лоамашта юкъе уллача Цетинье машара ткъаь итт шера кхы я шердаьд ший доаловнаш. Ловчен яхача лоама кIал хьалъяьй промышленни предприятеш, цига болх беш ихи эзар болхло а волаш, хьалъяьй кердача цIеной кварталаш.

Фашизм йохаяьи Югослави мукъаяьккхаи 30 шу дизар доадеча деношка Цетиньена город-турпал яха цIи еннай.

КООПЕРАЦЕИ СПЕЦИАЛИЗАЦЕИ ЛАРДА ТIА

Белграде Советски Союзеи Югославеи вIановни арахьарча торговлен органий делегацена чакхдаьккхар 1976—1980 шерашка шин мехко экономически цхьана [illegible] леладара керттерча лостамех цхьа бает белга. Из дIахо шерлургда халкъа боахама лоархIамеча доакъошка производствана кооперацеи специализацеи ярa ларда тIа. Югославски машинаш еча предприятешка атомни электростанцешта оборудовани хьаеча дакъа лацийта а автомобилаш хьаеча производственни кооперацеи е а лерхI.

Цхьана де лаьрхIа гIулакхаш кхоачашдара кийчо е йолаьй. «Энергоинвест» яхача Сараевски объединене, масала, ший йоккхагIа йолча завода производственни мощносташ шеръю. Цун хьалъеш латтача цехаша АЭС лаьрхIа оборудовани арахецаргья. ГаргIарча ихс шера «Энергоинвесте» СССР хьаухийтаргья парогенераторашта лаьрхIа обивочни материал, Iин селектораш, коллектораш.

ОМИШ—МЕХКДАЬТТА ГАВАНЬ

Хорватерча Крк яхача гIайре тIара къаьна чкъьорий лувцарий городок Омиш кастта Югославера мехкдаьтта гавань а хургья, цигара додача хин хьисапе хьадолалургда мехкдаьтта. ЛаьрххIа танкераш доассалеш йола порт хургья укхаза. Укхазара дIайоладу СФРЮ хьалхара нефтепровод а. Из хьалъеча дакъа лаьцад югославски мехкдаьтта чакхдоахача индустре «кхаькито» — «ИНА» яхача хорватски предприяте, сараевски «Энергоинвеста», нованадски «Нефтегаса». Магистраль хьале йолаьй, хIаьта сиха хьае а лерхI. 1978 шу юкъе кхоачаш йистеяла езаш я хьалхара этап: 735 километр йола керттера лини Омиш—Риека— Сисак — Нови-Сад — Панчева. Цу хана Омише ухаргда 250 эзар тонн водоизмещени йола танкераш. Порте оттаергья 16,7 миллион тонн мехкдаьтта чулоаттаде йиш йола резервуараш. Къаьстта нефтепровода лини юлларгья Сисакара Лендаве дIа. Цигара доагIаргда мехкдаьтта гIишло хьалъе финансировани еча Венгреи Чехословакеи.

ШоллагIа этап 1980 шу чакхдоаллаш йистеяьккха лерхI. Цу хана Омишера портови резервуарий емкость дикка дукхагIа хилийта а нефтепровода линегIа сорга подсобни объекташ хьалъяь яха а лерхI. Югославски специалисташа лерхIачох цу тайпара мехкдаьтта дIаахийтар 60 процент дарегIа хургда машинаньъкъа транспортаца йкхийтачул.

КЕРДА УНИВЕРСИТЕТ

СФРЮ шерлуш латт лакхерчеи юкъерча специальни дешара заведеней сеть. Хорвата Социалистически Республике йиълагIеи Югославе кхойтлагIеи университетоки город хинна дIаэттай Осиек. Кердача университете пхи эзар совгIа студент дешаш хургвола 10 факультет я. Университет хьаеллаш хиннача торжественни церемоне баьхкабар югославски вокха шийтта университета викалаш, цIи хеза бола общественни деятелаш Iилманхойи.

А. ШЕРСГЮК,
АПН соб. корр.

Белград.

БАЙДДА ДIАБАХА ДАЙ

Письмош дада сона хьалхашка истола тIа. Вай мехка массе миIнигера даьхка да уж. Царех цаI Іоеш аз. Цу тIа нанас чIоагIа дехар ду алименташ ца телар дукха лечкъа лела ший берий да хьалаха новкъостал де шийна яхаш.

ШоллагIдар хьаделл, аз школьни тетрадах яьккхача къаьхата листа тIа бера кулгаца яздаьд: «Тхоай да хьалаха тхона, кхо шу дIадаьннад цо тхона ахча ца дайта, нана цамогаш я, даа хIама долаш дац тхо».

Цу тайпара письмош дешаш оагIача хана хаттар отт сона хьалхашка: «Фу тIаккхьача долахьогI цу тайпарча даьшта, бераш а дIакхайса, дезали болхи бита, советски сага эхьюхь а доадаь, шоай берашта алименташ ца телар дукха Советски Союз меллай городашкеи юрташкеи гIолла баьнна леллал?»

Алименташ тела декхарийла хилар хьаьддаи къоастадеши аьннад саг-яхарахи дезалахи долча РСФСР Кодекса 67 статья тIа: «Дан нанеи декхарийла да шоай кхенза дола бераш а кхийна, болх булуш доаца, новкъостал эшаш дола бераш а Іалашде».

Шоаш раьза а болаш шоай берашта материальни новкъостал де ца ловш болча нахагара судага гIолла хьадоах берашта алименташ. Цу тайпара декхаб кхоачаш ца дарах РСФСР Уголовни Кодекса 122 статьяга а кхыча союзни республикай кодексий йоагIйоагIача статьяшка а хьежжа уголовни бехктокхаме оз, цхьан шерага кхаччалца чувалла, е кхаь шерага кхаччалца Іовахьийта, е цхьан шерага кхаччалца тоавара балхаш де суд а еш.

Халахете а, вай республике а ба шоай берашта материальни новкъостал де ца ловш бола нах. Шоай бераш Іалашдара декхарашта хIалхарбовла гIерташ пар ца оттадеш цхьанкха ко дисац. ЙIаьххача хана болх ца беш лел, баха моттигаши болхи даим хувц, шоай керда адрес судага дIа ца а хайташ кхыча областашка баха ух.

Юххера а цу тайпарча наха розыск яхьийтанза а алименташ текха ца тигарах уж уголовни бехктокхаме озанза а илаш суд. Цул совгIа розыск яхьийтарах мел хинна эе цу нахага хьатокхийт.

Алименташ такха ца тугаш лела дукха ха я из бахьан долаш хьалхагIа уголовни бехктокхаме эза хинна Надтеречни районе ваьха Магаев Ильяс Хамидович.

ХIанз юха а РСФСР Уголовни Кодекса 122 статьяга хьежжа уголовни дош гIоттадаьд цунна духьала.

1973 шера ноябрь бетта деиз шийн 4 бера алименташ тела ца тугаш лел Назрановски районерча Экажкъонгий-Юртара Тялдиев Къоасама Махьмад. ХIара шера ахча даккха мехкарча кхыча районашка ух из цу хьакъехьа судага хоам ца а беш. Шийн берашта материальни новкъостал де ца тигарах уголовни бехктокхаме эзав из.

Шийн 5 бера алименташ тела ца тугаш кхаь шера лийннав цхьаннахьа а болх ца а беш, зуламеча вахара наькъа тIа ваьнна Ножай-Юртовски района Энгенойра Бангачиев Мусхаб. Из а яштта уголовни бехктокхаме эзав.

ЙIаьххача хана болх ца беш лийннав берашта алименташ тела декхарийла вола Грознера А. С. Резвиков, хIаьта из бахьан долаш 3 шера декхар лайнад цунна тIа. ХьалхагIа алименташ текха ца тигарах суд текха ше воллашехьа а, кхетам чу венанац из, хIаьта из бахьан долаш юха а уголовни бехктокхаме эзав РСФСР Уголовни Кодекса 122 статьяга хьежжа.

2 шера алименташ такха ца тугаш лийннав Назрановски районерча Іаьлий-Юрта ваьха Албогачиев Іисий Іумар. Алименташ текха ца тигарахи чIоагIа харцахьа леларахи лаьца воаллаш яккха 3 шу ха техай цунна Назрановски халкъа судо.

Цу тайпара моттигаш кIезига яц.

Ужжамо дола а моллагIа кхы тайпа а зуламаш ца хилийтара боккхача лоархIаме ба цаь наькъаш дехкара беш бола болх.

Цу даькъе дукха хIама дулургдолаши де дезаши я моттигера Советаш, общественность.

Даьча тохкамаша хьахьокхачох, цу тайпара зуламаш леладайташ дола керттера бахьан да шоай бераш Іалашдара алименташ текха ца тугаш бола нах йIаьххача хана балха боацаш лелар, выписка ца а еш меджа кхыча районашка дIаахарна паспортни режим телхаяр, цу тайпара нах балха дIаоттабара моттигерча Іаьдала оганаша де доагIар ца дар.

Из бахьан долаш цу наха розыск ца кхахьийтача а уж уголовни бехктокхаме ца эзав а яла судаш.

И. ЗАХАРКИН,
Нохч - ГIалгIай АССР юстице министерства консультант.

МОЛДОВАНОВА МАРИЯЙ ШКОЛА

— Аз даькъала юш хьо, мадам Молдованова, керда ахпроводник хьаярца! — телефона чу гIолла екаэ швейцарски физика, профессора Буша оаз. — Хьинаре къахьегар бахьан долаш Iилман факташа гипотеза яьй Iа. Іа хьагучадаьккхар — ахпроводникий физикера событи.

Цу къамаьла хьакъехьа 1969 шера дийцар сона Молдованова Марияс. Цу хана хIаьтта хьожаяь мара яцар из Софийски яьчахьалкхеи университета физико-математически факультета физика кафедра профессорала.

Дешарах къаьстта а математикахи физикахи, нагахьа саг ца кхетача тайпара дика кхеташ, город Сливена болхбой районера биркъе барзкъаш дувхаш йола йиIиг теркал йир из деша яьгIача школерча хьехархошна. Цо хьаянь физически приборши даим хьоккха уттаеш яр школьни выставкашка.

Дешаш ше йолча хана а часташ урокаш тела яьлар Мара. ЩIаккха а кер биззал даа хIама долаш бацар дезал: йиIиг зIаммига йолча хана велар да. Массадолча предмета пхьаш йолаш чакхъяьккхар гимнази, община совгIат делар цунна — доашо сахьат. Университете деша дIачуйнцар из, цхьабакъда стипенди ийде бокъо а йоацаш: вачкахьа Болгаре вьрдехьара уйлаш йола студенташ вIалла кIобош бацар. Дагадехар цоьна Марий дас 1923 шера сентябре хиннача антифашистски восстане дакъа лаьца хилар а. Юха а частни урокаш а телаш оамал бе биизар вахара.

1942 шера тIехдика чаккъяьккхар Молдованова Марияс Софийски университета физически отделени. ХIанз БКП ЦК Политбюро член, НРБ Министрий Совета Председатела заместитель волча Попов Ивана цу хана кулгалдеш хиннача ЭЛФА яхача электроприборий мастерске болх бе йолаелар из. Ахпроводникашцара ший эггара хьалхара опыташ цу мастерске оттайир Молдовановас.

Революционни уйлаша, фашизмацарча гоамалю Попов-гIар вежаращца — Иванацеи Эмилацеи оагIув биллийтар Марияга. Советски разведкана лоархIаме сведенеш телаш хиннача подпольни коммунистически отряда юкъе яхар из. «Боевой» яхаш кодови цIи йолаш яр группа. Радиостанци гуча а яьна, группа кулгалхой Пеев Александри Попов Эмили лийцаб полице. Полице кара яхай Молдованова а. Концентрационни лагере чукхессай из.

Советски Эскар Болгаре кхачарца хьатIаденача халкъа Іаьдало 1944 шера 9 сентябре яьккхача коталою Іилман гIулакхаш леладара шерра тоьнаш елар Молдовановайна, 1952 шера диссертацена защита а йийя, физически Іилмай кандидата степень эц Молдовановас. Шийн ученикаца Кабасов Иорданаца (хIанз профессорца, физико-математически Іилмай доктораца) цхьана Болгаре эггара хьалха селенови випрямителаш кийчъяра технологи хьаю цо. Из технологи лаьрде йижар Ботевграде тIехьагIо хьалъяьча заводе селенови ахпроводникови прибораш хьаяра.

1955 шера Болгаре эггара хьалха ахпроводникови физика курс хьеха йолаелар М. Молдованова. Цу цхьан хана ше хьаяьча проблемни лабораторе Іилман эксперименташ йоа цо. Балха гIулакхашта лоаццача хана Ленинграде еча эггара хьалха хьоашал техар по советски коллегашца, тIехьагIа царгара дукха хIамаш Іомадир.

Цул тIехьагIа цхьаннена тIехьа шоллагIъяр йолаш йоккхий открыташ ю Молдовановас ахпроводникий даькъе. Цун инициативагIа Софийски университете хьаелл хIанз болх беш проблемни лаборатори а йолаш йола къаьстта кафедра. Дукха дезача гIулакха шийн дерригa низаши хьинари дIа а телаш кафедрана а лабораторена а кулгалдеш я профессор Молдованова.

Молдованова Марияй кулгалца укх массехк шера тайп-тайпара декхараш къоастадара болх беш я ахпроводникови проблемни лаборатори СЭВ-а программа доазонел чухьа а. М. Молдовановаси цун Іилман болхлоши (уж хIанзле а ткъаь итт совгIа саг ва, цу даькъе Іилмай кандидат волаш бархIи виъ аспиранти) шоай дерригa вахар дIаденна дола Іилма тIа-тIа шерагIа юкъекхухьаш да.

Дунен тIа цIи хеза Іилмахо, ахпроводникий физика даькъе шоай тайпарча кховзткъе итт балха автор—Мария Молдованова ше бокъонца ираз долаш я ала бокъо йолаш я. ХIаьта хIанз цунна улув а ваьнна ахпроводникий физика университетски курс йистеяьккха вол Румен къахьегама наькъашка гIолла водаш хиларо кхы а доккхагIа хулийт профессора Молдовановай ираз.

— Сага вахара рузкъа, — йоах Молдованова Марияс, цунна хиннача тоамаца а из дусташ, саго лучча пайдаца вай таханеи кхоанеи ираз долаш, дог гIоза, бIубенна хилийтара цо юкъехьоча даькъаца дусташ да аьнна «хет сона.

Иван ВЫЛОВ,
болгарски журналист.
(АПН).

София.

США. Нью-Йоркски муниципалитета [illegible] дал гIерташ хилара дукхьала городе бахача дукхахьа наха демонстрацеш йола моттиг.

СУРТА ТIА: дукха пах бахкара дIабахаз дукхьала Нью-Йоркски школий хьехархой демонстрация. Е гIертаи йола экономи чакхъяккхарна хьатIаьдагIа дешара шу дола [illegible] 16 эзар хьехархо.

В. ВОРОНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

15 шу совгIа ха я Орлова Оксана Яковлевна «Красный молот» завода 9-ча поликлинике лаборанткалла болх беш йола. ГIулакхах дика кхеташ, болх цIена беш, нахаца Іамерза йолаш хилар бахьан долаш коллективе сий ду цун, наха дукха еза. Коммунистически къахьегама ударник я. Профсоюза моттигерча члена О. Я. Орловайна тIабиллаб культурно - массови болх, хIаьта из общественни болх а шита дика бу цо.

СУРТА ТIА: лаборантка О. Я. Орловеи (аьрдехьара яр) лор-биохимик А. П. Быстребовеи.

П. КОТАКОВА сурт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕШАРА КЕРДАЧА ШЕРА—КИЙЧО

РЕМОНТ ЙОАЛАШ ЛАТТ

Бераша каникулашка йоаккха ха аханега кхьчай. Баьхха дукха ха йисаяц берий тайп-тайпара йола зовне оазаш школашка хьахаа. Цу юкъа дика кийчъяь хила еза школаш.

Тха школана ремонт еш латт. Массе классе, кхыча помещенешка кIир теха яьйнай. Тоадаьд парташ, истолаш, гIандаш, доскаш, кийцай тишъенна оборудовани.

— ХIанз дукха хIама дисадац тха де дезаш, — йоах школа завхоза Гатиев Яхьяс. —Басараш хьекхачеи цхьадола лоадам боаца хIамаш дичеи школа дешара кердача шера кийча хургья.

Школана ремонт еча хьинаре болх бу техничкаша Яндиева Хамсе, КартоевгIар Зайбас, Лизас, Дзагиева Маржана.

Школана ремонт еча дукха новкъостал ду йоккхагIча классашка деша дагIача берий производственни бригада. Белгалбаьнна болх дика бу цу бригадерча дешархоша Саутаев Даламбика, Леймоева Любас, КартоевгIар Адама, Іаббаса, Хизара, кхычар.

Я. КАРТОЕВ,
МагIалбика района Инаркъерча № 12 йолча школа дешархо.

ФЕ ХИЛА

ТIеххьарча хана хулача авариешка дукха моттигаш нийслу машинаш хервеши, наькъа аьрда оагIонгахьа гIоала машинаш лехкаши. Из хул сов сиха автомобилаш лехкарах, машина хьалха якхара бокъонаш дIадехар ца дарах.

«Сельхозтехника» Назрановски объединене водителa Богатырева Долакха-Юрта бодача наькъагIа воагIаш сов сиха автомобиль а лаьлла наькъа аьрда оагIон тIа а ваьнна духьал йоагIача машина тIатехар шийн автомобиль. Бекке воаца водитель дозавио цу аварех. Пайдана йоацача ялар шаьхе автомобиль. Из авари а яь ведда кIалхара ваьлар Богатырев.

Цу бахьанах авари йир Малгобекски ДОСААФ водителa М. Бокова. Из хатар ца хийсдала а мегар Боков дикка дукха менна хилна вецаре. Меннача шоферо чIоагIа лозавир шийн пассажир. ХIанз цунтара водительски бокъонаш а дIаяьхай, шийн ютах автомобиль тоае декхарийла а ваьв.

Дукха аварешь ю мотоциклисташа. Уж дукхагIа бараш водительски документаш, номерни знакаш, керта тIа тохкаю шлемаш йоацаш хул. Иштта, ткъаь пхиъ шу даьнна вола мотоциклист С. Ачаков, К-750 яхача номерни знакаш йоацача мотоцикла тIа вагIаш веттара сиха вахарах мотоцикл кIалтIа а яьнна вийра.

Геттара чIоагIа менна хиларах авари йир мотоциклиста С. Берцева. Хала човнаш хинна больнице вихьар из. Наькъа бокъонаш лора ца яр бахьан долаш тайп-тайпара авареш йир А. Степачова, Г. Акулина, иштта кхычар а. ДIадахача кIирагIа Нохч - ГIалгIайчен наькъашка 58 авари яьй, ши саг вийнав, 29 сага човнаш яьй.

А. ЧЕБУШЕВ.

СБЕРЕГАТЕЛЬНИ КАССАЙ ХЬАЖАР

Шерра - шера чакхдоахаш дола сберегательни кассай балхага хьажараш боккха лоархIам болаш да кассай болх тоабара а халкъа сбережений лоархIам наха дикагIа дIабовзийтара а. Сберегательни гIулакх шерагIа доаржадар духьа, бахача наьха ахча СССР халкъа боахам дегIабоалабара дукхагIа юкъеозар, ахча дIа-юха лелар дикагIа чIоагIдар, бахача наха сберегательни кассаша гIулакх делга тоадар духьа Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Советои профсоюзий областной Советои соцам баьб 1975 шера 15 июле деиз I сентябре кхаччалца республика сберегательни кассай балхага хьажар чакхдаккха аьнна.

Цу соцам тIа къахьегамхой депутатий городской районнии Советий исполкомаш декхарийла яьй сберегательни кассай балхага общественни хьажар чакхдаккхара хIара городе, районе комиссеш вIашагIйохка, цар балха тIахьожам лоаттабе, 10 сентябрь хьатIа кхачалехьа хьажара итогаш е.

Сберегательни балхага хьажара керттера декхараш да бахача наха сберегательни гIулакх дикагIа дIадовзийтар, сберегательни кассаша бахача наха дикагIа гIулакх деага Іалашдар, хIара городе, районе бахача наьха ахча хьачу [illegible] сберегательни кассашка перечисленегIа дIаахийтара практика шерагIа юкъейоалаяр, бахача наха расчетно-кассови гIулакх дара операцеш дукхагIа хилийтар, сберегательни кассай дикагIа болча болхлойи коллективайи балха хьалха латта опыт шерагIа йоаржаяр, наха юкъе беча массово - кхетамеи рекламниш балха боарам лакхбар.

Хьажарах йолча Положенегa къахьегамхой депутатий районни, городской, юртий, поселкай Советий исполкомий заседанешка, предприятешка, учреждененшка, колхозашка, совхозашка, хьажара комиссей заседанешка ювцийта лерхI укх шера хьалхарча ах шера балхах йола сберегательни кассай болхлой докладаш.

Сберегательни гIулакха новкъостала деш йолча комиссей составаш хувца а чIоагIъе а лерхI. Советски профсоюзий активацеи кхыча общественни организацешцеи цхьана хIара сберкассо болх миштa бу, ахча дукхагIа дIачуэцара планаш мишта кхоачашъю, бахача наха мишта гIулакх ду хьожаргья хьажара комиссеш.

Сберегательни кассай болх тоабара а хьажар дикагIа чакхдаккхара а новкъостал дергдола предложенеш районий, городий, республика комиссенка дIааяхьийта мегаргья.

С. СМАГИН,
госгрудсберкассай Нохч - ГIалгIай республикански управлене воккхагIа вола инспектор.

Грозненски химически комбинате йиллача № 28 йолча

Грозненски городской профессионально - технически училище 1975 — 1976 дешара шера дешархой дIачуэц.

Укх кIала белгалъяьча специальностех говзал лакха йола болхлой кийчбу училище.

1. **Мехкдаьттеи химически промышленноста предприятешта оборудовани ю слесарь-монтажник.**
Іомалуш яккха еза ха: 8 класс яьккхараша — ши шу, 10 класс яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.
2. **КИП-еи автоматикаи слесараш.**
Іомалуш яккха еза ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.
3. **Технологически оборудованена ремонт ю слесарь.**
Іомалуш яккха еза ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.
4. **Химически производства аппаратчикаш.**
Іомалуш яккха еза ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.
5. **Компрессорнии насоснии установкай машинист.**
Іомалуш яккха еза ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.
6. **Токарь.**
Іомалуш яккха еза ха: 10 класс яьккхараша — 1 шу. Стипенди — 36 сом.

Училище болх беш я художественни самодеятельноста кружкаш, спортивни секцеш, духовой эстрадни оркестраш. Транспорта тIа мах ца луш дIа-хьа баха бокъо лу дешархошта. Производственни практике болча хана стипендена кхы тIа баьча балхах доагIачох 33 процент ахча ІотIакхет дешархошта.

Училище дешаш яьккха ха халаш йоаца балха стаж лоархI. ТIехдика дешаш бараштa 25 процент стипенди тIатох. ТIехдика дешаш училища яьккхараш техникумашкеи вузашкеи конкурс йоацаш деша дIаэц. Училище хьайийлла я № 9 йолча болх беча кагирхой сайринарча школа филиал, безам бари дIахо 9-гIча, 10-гIча, 11-гIча классашка деша йиш я. Общежити йолаш я.

Училище деша дIаоттара дIахо белгалдаь документаш хила деза:

1. **Заявлени.**
2. **Образованех дола документ.**
3. **Вахаш волчара справка.**
4. **Характеристика.**
5. **Диъ фотокарточка (размер 6х4).**
6. **Паспорт е вать хиларах дола тешал.**

ТХА АДРЕС:
г. Грозный - 48, Химкомбинат. ГПТУ-28,

№ № 1, 1-А, 23 йолча автобусашца «Полиэтиленовый цех» яхача остановкага кхаччалца ваха веза.

Трамвайшца водаш хилча, № № 2, 8 йолча трамвайшца «Водолечебница» яхача остановкага кхаччалца ваха веза.

Хаттараш де укх телефонех: 94, кхы тIа 3-98, 5-43, 6-09.

ГПТУ дирекци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 июль

I ПРОГРАММА

8.55 — Передачай программа. 9.00 — Кердадараш. 9.15 — Босбола телевидени. Іуйрийнара гимнастика. 9.30 — Сашинский. Советски Эскара Центральни академически театра «Барабанщица» яха спектакль. 11.25 — Босбола телевидени. «Са мохк». «Москвах дола илли» яха телевизионни документальни фильм. 11.50 «Союз» а «Аполлон» а яха космически кемаш цхьана уарIа дахара хетаьь программа. Космически кемаш уарIа ухийтача центральни управленера репортаж. «Байконур» яхача космодромера репортаж. «Саг. Лаьтта. Вселенни». Концерт. «Союз» яха кема уарIа дахарах йола репортаж. 16.25 — «Лаьтта планета тIара саг» яха художественни фильм. 18.00 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Телевизионни плакат. 18.25 — Кагирхой гIулакхаш (гIалгIай меттала). 18.55 — Музыкальни пауза. 19.00 — Іалам лораде (нохчий меттала). 19.30 — РСФСР Лакхехьарча Совета депутаташа къамаьлаш ду. 19.40 — Босбола телевидени. Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха «Гонщики» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — Центральни телевиденеи Евровидениеи радиои симфонически оркестра концерт. Дирижер Шостакович. Союзий Цен Колонни залера трансляци. 22.30 — «Аполлон» яха кема уарIа дахийтарах космически кемаш уарIа ухийтача Американски центральни управленера репортаж. «Союз» яха советски космически кема уарIа дахийтарах орбита тIара ю репортаж. ЙистеIьачча передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.40 — «Тхо лагере доттагIал долаш дах». Островске цIенах йолча пионерски лагерера трансляци. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Самукъане ноташ». 18.30 — Босбола телевидени. — «Эрсий кIин малькх» яха телевизионни очерк. 19.00 — Босбола телевидени. «Дунен халкъий творчество». 19.30 — «Шиккеб» яха документальни фильм. 19.45 — «Къахьегамца сий долаш ва саг». Ветеран - мехкдаьттахо Ахлов. (нохчий меттала). 20.00 — Шоана, бераш. 20.10 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 20.25 — Юртбоахама знаней экран. «Хьансара даьтто тIахьех» яха документальни фильм.

16 июль

I ПРОГРАММА

8.55 — Передачай программа. 9.00 Кердадараш. 9.15 — Босбола телевидени. Іуйрийнара гимнастика. 9.30 — «Зарница-75». Ленинградера передача. 10.00 — Босбола телевидени. «Гонщики» яха художественни фильм. 11.20 — СССР халкъа артистка Мирошниченкой концерт. 12.00 — Орбита тIара кердадараш. 14.20 — Передачай программа. 14.25 — Босбола телевидени. Социалистически мехкий телевидене документальни фильмай программа. 15.15 — Босбола телевидени. Фильм-концерт. 15.35 — Пушкин. «Моцарти Сальери». 16.10 — Босбола телевидени. Запорожски титано - магниеви завода художественни самодеятельноста доакъашхой концерт. 16.30 — «Іилма — тахан». 17.00 — «Сийна кад» яха берашта дола художественни фильм. 18.00 — Республика керда гIишлош хьаьчeча. Грознена — троллейбус (гIалгIай меттала). 18.20 — Жа леладу мастер Хамидов. 18.30 — Телевизорашка хьожарей хаттарашта жоп лу СССР Іилмай Академе член-корреспондента Афанасьева. 19.00 — Нохч - ГIалгIайчу гIолла Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.20 — Республика кхашка. 19.30 — «Союз» а «Аполлон» а яха космически кемаш уарIа дахара хьакъехьа йола репортаж. 19.45 — Босбола телевидени. Советски илли концерт. 20.00 — Футболах йола СССР кубок. Ворошиловградера трансляци. 20.45 — Босбола телевидени. «Спортлото» тираж. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Халхар хьахилар» яхача телевизионни музыкальни фильма премьера. 23.00 — Орбита тIара кердадараш. ЙистеIьачча — передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «ХIара сурта тIа маля ба». 18.30 — Хоамаш, реклама. 18.35 — М.-С. Плиева творчествах (гIалгIай меттала). 18.50 — ГIишлош хьалье Іочаяцна барех. 19.00 — «24 сахьат». Информационни выпуск. 19.30 — «Хургдолча ялата йоакхо яр».

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи, Грознеи кIезиг- дукха морхаш а йолаш, малхбоалехьара секунде 7-12 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 28-33, Грозне 30-32 градус йоахал йолаш хилен тарлу. Кхоана кIезиг-дукха морхаш а йолаш къилбаседа-малхбузехьара секунде 5-10 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсанна 15-20 дийнахьа 28-33 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахаран культуран отделі — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта бахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерия — 2-54-30.

Газет арздувл шинаре, ерен, шоалгIа денош.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84. Заказ № 4686.